

Ludo Belák

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 39
6/2023
25. marec 2023

Cena 1,- €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

Krátko po tom, ako Slovensko oslávilo tridsiate výročie svojho vzniku, niekto zničil cyrilo-metodský dvojkriž na veľkomoravskom hradisku Vyšehrad, ktorý v roku 2008 zaradili medzi sedem divov Turca. Dvojkriž na Vyšehrade ako štátny symbol Slovenskej republiky patril všetkým občanom Slovenska. Bol prejavom vďaky za to, že po viac ako tisícročí môžu mať konečne aj Slováci svoj vlastný štát.

Spomínané hradisko prinavrátala do slovenských dejín archeologička Marta Remiašová, ktorá tu v rokoch 1970 – 1978 uskutočnila komplexný výskum. Už nebohý rozhlasový redaktor Marián Ondáš vtedy pravidelne informoval poslucháčov o najnovších nálezoch. Prvé osídlenie sa na tomto mieste potvrdilo pred tritisíc rokmi. Neskôr v systéme Veľkej Moravy zohrávalo hradisko významnú úlohu ako správne i hospodárske stredisko a potom až do roka 1240 bolo správnym centrom hornej Nitry a Turca. Na jeho úpätí pán Jozef Majzlan v roku 2015 objavil tisíc rokov starú tehlu, tzv. „plevovku“. Docent Milan Horňák na mieste nálezu odkryl trojloďovú baziliku Panny Márie, ktorá je písomne doložená z roka 1252. Archeológ a historik Jozef Šebest, ktorý vo výskumoch pokračoval, celý kostol zakonzervoval na výskum v budúcnosti...

Pred štvrtstoročím na vrchole vztýčili cyrilo-metodský dvojkriž a odvtedy tu obec Jasenovo organizuje obľúbený Cyrilo-metodský deň a výstup na Vyšehrad. Nijaký turista neodíšiel odtiaľ bez toho, aby sa pri križi neofotil. Pred štyrmi rokmi ho prvýkrát ktosi zničil. Barbarská udalosť zomkla všetkých obyvateľov Jasenova a spoločne vyvinuli veľké úsilie na jeho obnovu. Ďalšie dielo skazy objavil 3. marca tohto roka obyvateľ Jasenova Roman Ertel. Situáciu opísal takto: „Opäť nám na Vyšehrade akýsi nešťastník odpíli dvojkriž. Predtým to urobil so starým dvojkrižom, ktorý odpíli pilkou na drevo, potom ho rozrezal na tri časti a zhodil z brala. Terajší bol poistený oceľovými profilmi, takže tento mentálny atléť použil akuflexku, odpíli ho a opäť zhodil z brala...“ Ozaj, prečo križ komusi prekáža? Nemohli by precízni policajní vyšetrovatelia namiesto sústredenej pozornosti pri porovnávaní prepisov „odposluchov“ svojich vín vyskúmať a odkryť, kto je za týmto donebavolajúcim barbarstvom?

Bohuslav SLEZÁK

ÚTOKY NA ŠTÁTNOŠŤ

Pôvodný a zničený dvojkriž na Vyšehrade pri turčianskej obci Jasenovo

Lubo BELÁK ako hudobník a aktivista

str. 6

Tematická príloha Rodina a škola

str. 7 – 10

Po stopách bežeckej Bielej stopy

str. 11

TRI OTÁZKY PRE: Jána KŠIŇANA, riaditeľa Domu Matice slovenskej v Bratislave

Zaktivizovať matičné odbory v Bratislave a okolí

• Nedávno ste sa stali novým riaditeľom D MS v Bratislave. Bratislavská Matica v posledných rokoch akoby nevyvíjala takú činnosť ako v iných regiónoch Slovenska. Je to pravda?

Riaditeľom som od začiatku februára. Nie som však nový matičiar. Dlhé roky som sympatizoval s matičným hnutím. Od roku 2021 pôsobím ako predseda Miestneho odboru MS v Podunajských Biskupiciach. Snažím sa stále zorientovať v problematike D MS, vo vzťahoch medzi vedením a jednotlivými miestnymi odbormi. Prichádzam už s prvými nápadmi v oblasti koordinácie a zlepšenia vzájomnej komunikácie. Čo sa tu dialo pred mojim nástupom do funkcie, mi neprináleží hodnotiť,

ale predpokladám, keďže ma Matica angažovala na tento post s dôrazom na zmenu, zrejme tu nebolo všetko úplne ideálne.

• Už ste oslovili predstaviteľov všetkých miestnych odborov Matice v Bratislavskom kraji. Aké boli ich reakcie?

Jedna z mojich prvých aktivít bola organizácia stretnutia všetkých predsedov miestnych odborov na pôde D MS. Okrem zoznámenia sa s ľahúňmi našej krajskej organizácie, dlhoročnými matičiarimi a predsedami miestnych odborov, som dostal aj množstvo otázok, podnetov. Atmosféra bola veľmi príjemná. Reakcie hodnotím ako konštruktívne a pozitívne.

• Čo je vaším zámerom, čo chcete v D MS v Bratislave zmeniť, zlepšiť?

Na podrobný opis nejakej komunikačnej stratégie tu asi nie je priestor, ale jedným slovom – potrebné je zlepšiť asi všetko. Myslím najmä v oblasti koordinácie, vzťahov, flexibility a komunikácie. Niektoré odbory sú veľmi aktívne a odvádzajú naozaj skvelú prácu! Taktiež by som rád pomohol stabilizovať členskú základňu, participoval na pláne ich činnosti či dokonca pokúsil sa pričiniť o vznik nových miestnych odborov. Do mierne stojatých matičných vôd v Bratislave vnieť toho povestného nového vetra.

Zhovárал sa (mrs) – Foto: SNN

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R - 2023006

V SNN 7/2023
SI PREČÍTAŤE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín číslo 7 vyjde 8. apríla 2023

- Svetoznámy mím a choreograf Milan Sládek osláví na Slovensku v apríli 85. narodeniny
- Zjednotenie národných politických síl pod egidou Andreja Danka zo SNS sa zdá nemožné

Demokrati nie sú až takí demokratickí – ignorujú kompetencie parlamentu

Poverený kabinet: Pod lampou najväčšia tma!

IVAN BROŽÍK – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Vláda Eduarda Hegera napríklad bez akéhokoľvek informovania a bez verejnej alebo aspoň poslaneckej diskusie zmenila pravidlá pripomienkovania zákonov. Eduard Heger sa stal predsedom nezaregistrovanej strany a jeho vládny kabinet už neverejne rozhodol o poslaní našich stíhačiek na Ukrajinu, aj keď o tom oficiálne nerozhodoval ani parlament, ani vláda, ani prezidentka, prípadne ani Ústavný súd Slovenskej republiky.

Via juris spolu s ďalšími osemdesiatimi piatimi organizáciami vyzýva vládu, aby zmenila Legislatívne pravidlá vlády, ktoré v aktuálnom znení zásadným spôsobom obmedzujú právo verejnosti zapájať sa do tvorby zákonov. Mimochodom, z jej prostredia profesionálne pochádza aj prezidentka Zuzana Čaputová. Vláda totiž iba vlastným uznesením prijala zmeny, ktoré sú likvidačné pre spravodlivú participáciu verejnosti na tvorbe zákonov počas medzirezortného pripomienkového konania.

■ ŤAH HEGEROM

Igor Matovič sa nedávno verejne hrdil tým, že poslal Hegera pozametáť „politické smetie“ a dať ho na prípadne zvoliteľnú hromádku, bol jeho nápad. Na druhý deň bolo všetko inak. Ak by bol Matovič autorom Demokratov, strana by sa podľa jeho slov volala inak, mala iné logo a boli by tam iní ľudia. Súčasťou takej strany by neboli dočasne poverení ministri Rastislav Káčer, Karel Hirman a poslanec Miroslav Kollár. „Prišiel som s ideou spojiť malé drobné strany, vytvoriť priestor, aby sa vedeli spojiť, ale ten príbeh si dorobil Heger autonómne, samostatne, podľa svojho scenára, uzavrel Matovič. Heger podľa neho ani nikdy nepovedal, že by chcel byť predsedom OĽaNO. Kuriozitou je, že Eduard Heger oznámil svoj odchod z OĽaNO pár minút pred polnocou toho dňa, keď ešte bolo možné zväziť termín konania predčasnej voľby. Na druhý deň sa verejnosti predstavil ako zvolený predseda neregistrovanej strany Demokrati.

■ NOVÝ KONFLIKT

Igor Matovič krátko na to otvoril nový útočný front. Ak nová strana Demokrati pripúšťa povolebnú spoluprácu

s Hlasom – SD, je pre hnutie OĽaNO politický nepriateľ. Vyplýva to z vyjadrení Igora Matoviča. Chce od Demokratov vedieť jasné stanovisko. Odvoláva sa na slová lídra Demokratov Eduarda Hegera aj Jaroslava Naďa, ktorí vylúčili spoluprácu s Hlasom – SD, no napríklad Rastislav Káčer ju pripustil. Igor Matovič to považuje za diametrálne odlišné stanoviská. Podľa už Matovičovej verbálnej klasiky „OĽaNO chce byť s Demokraticmi partner, no spoluprácu s Hlasom považuje za kolaboráciu s mafiou. Nedá sa podľa neho tváriť, že Hlas – SD je iný ako Smer – SD“.

■ NEROZHODNÉ ROZHODNUTIE

K dodávke migov na Ukrajinu stačí citovať z verejne známeho sledu udalostí uplynulých dní (s rezervou na výrobné lehoty SNN a ich uzávierky). Takže, dozvedeli sme sa, že k dodávke stíha-

čiek MiG-29 na Ukrajinu mal najprv, po zasadení koalície rady, rokovať Výbor Národnej rady NR SR pre obranu a bezpečnosť. Predseda parlamentu Boris Kollár súbežne avizoval, že plénum NR SR zrejme o stíhačkách MiG-29 rozhodovať nebude, koalícia podľa neho „našla iný spôsob“. V tejto súvislosti povedal, že aktuálne nie je vôľa na zmenu Ústavy SR v súvislosti s kompetenciami dočasne poverenej vlády. Pred aktuálnym zasadením kabinetu tvrdili viacerí ministri: „Určite sa o tom budeme rozprávať,“ avizoval dočasne poverený minister obrany Jaroslav Naď. Lenže, napokon o odovzdaní stíhačiek MiG-29 Ukrajine dočasne poverená vláda problém „uzemnila“. „Ešte čakáme nejaké ďalšie vstupy od zahraničných partnerov. A na ďalší deň (deň uzávierky SNN) sa Slovensko dozvedá toto – o okolnostiach poskytnutia stíhačiek

MiG-29 na Ukrajinu bude rokovať Zahraničný výbor Národnej rady NR SR. Zvolal ho jeho predseda Marián Kéry zo Smeru – SD. Chce diskutovať o tom, že dočasne poverená vláda nemôže rozhodovať o zásadných otázkach zahraničnej politiky. Vláda si však myslí, že nejde o žiadne zásadné otázky a o deň neskôr stíhačky na základe vraj „právne a ústavne čistej medzivládnej dohody“ (so súhlasom prezidentky) Ukrajine darovala. Vraj dohoda o darovaní vojenských stíhačiek nie je vojenská dohoda.

■ NESÚHLAS OPOZÍCIE

Predseda opozičného Smeru – SD Robert Fico na tlačovej konferencii vyhlásil, že odovzdanie migov Ukrajine by bol „otvorený prejav nepriateľstva voči Ruskej federácii“. Označil to za protiústavný krok. Myslí si, že je nesprávne, keď parlament nechcel rokovať o poskytnutí stíhačiek. Mimoparlamentné hnutie Republika odmietlo odovzdanie stíhačiek Ukrajine, považuje to za protiústavné. Znamenalo by to podľa hnutia zaťahovanie Slovenska do konfliktu na Ukrajinu. Predstavitelia Republiky vyhlásili, že dočasne poverená vláda nemá mandát, aby poskytla stíhačky. Hovorili o tom, že by mohlo ísť aj o zneužívanie právomoci verejného činiteľa.

S dodaním lietadiel MiG-29 Ukrajine podľa zisťovania agentúry Ipsos (pre Denník N) súhlasí iba dvadsaťšesť percent z opýtaných. Prieskum agentúry Ipsos podrobne ukázal, ako sa k otázke odovzdania stíhačiek stavajú voliči jednotlivých politických strán v slovenskom parlamente. „Medzi najviac voličov, ktorí sú za dodanie stíhačiek Ukrajine, sa jednoznačne zaradili priaznivci Progresívneho Slovenska (77 percent), Demokratov (74 percent) a strany SaS (64 percent). Voliči, ktorí sú pre túto vojenskú pomoc, sú aj v strane OĽaNO (49 percent). Jednoznačne odmietnutie dodávky lietadiel MiG-29 Ukrajine vyjadrili voliči Ficovej opozičnej strany Smer – SD (92 percent), zvyšných šesť percent z nich uviedlo, že „nevie“, a sotva dve percentá by boli za. Odmietavý postoj k tejto otázke zaujala aj väčšina priaznivcov politickej strany Republika (85 percent) aj voliči strany Hlas (68 percent). Aj pri hnutí SME RODINA si viac voličov (51 percent) myslí, že dodávka stíhačiek na Ukrajinu nie je dobrý krok.“

AKTUÁLNE

Na základe petície Zrušte okamžite usmernenie o zmene pohlavia, pán premiér, podpísanej vyše dvadsaťtisíc občanmi, sa požaduje od premiéra v demisii a dočasne povereného ministra zdravotníctva Eduarda Hegera zrušenie usmernenia o zmene pohlavia. Spolu s predsedom Aliancie za rodinu Antonom Chromikom sú hlavnými signatármi petície aj Tomáš Kováčik, Patrik Daniška, Renáta Ocilková, Peter Jankú, Andrej Ralbovský, Stanislav Gunčaga, Juraj Šúst a Robert Mátěffy.

O zmene pohlavia

„Viac ako dvadsaťtisíc občanov podpísalo za menej ako týždeň výzvu premiérovi tejto krajiny, aby zrušil Lengvarského usmernenie a štandardy, ktorými spustil bezprecedentnú ideologickú revolúciu na Slovensku. Ústava sa nemení usmerneniami ministra,“ uviedol A. Chromík. Ďalší zo signatárov Andrej Ralbovský v tomto smere dodal, že biologický muž trpiaci psychickým ochorením môže veriť o sebe, že je žena. „To sa naozaj môže stať. Nie je však úlohou štátu nútiť nás k jeho viere. Rešpekt k ústavnej slobode myslenia znamená rešpektovať, že ostatní si môžu úprimne a skutočne myslieť, že je muž. A biológia nám dáva za pravdu.“

Vo vzťahu k deťom Stanislav Gunčaga dodal, že by sme mali ako zodpovední rodičia myslieť na to, aký príklad im tým dávame. Robert Mátěffy apeloval osobne ako kresťan na premiéra Eduarda Hegera, aby urobil správne rozhodnutie. „Zabráňte šíreniu radikálnej vzbury proti Božiemu poriadku v našej spoločnosti. Máte na výber – buď s Pánom, alebo proti nemu. Buď platí: ‚Tak Boh stvoril človeka na svoj obraz; na Boží obraz ho stvoril; ako muža a ženu ich stvoril (Gn 1:27);‘ alebo Pravdu opäť ukrižujete.“

Matej MINDÁR

VŠIMLI SME SI

V priebehu marca sa v Botanickej záhrade Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach uskutočnila jediná výstava orchideí na Slovensku. Jedenásty ročník výstavy nazvanej Orchidey – skvosty v riši rastlín prezentuje vyše sedemsto druhov rastlín, kultivarov alebo hybridov z pätnástich rodov orchideí. Po jubilejnom desiatom ročníku, ktorý predčasne ukončila pandémia, sa tak po dvojnásobnej

Floristické skvosty v Košiciach

V zajatí farebnej krásy a tvarovej pestrosti orchideí

prestávke kráľovné kvetov predstavili na jednej z najnavštevovanejších výstav organizovaných v botanickej záhrade, čo potvrdili návštevníci z celého Slovenska. Medzi vystavenými exponátmi v expozičnom skleníku na Mánesovej 23 sme videli miniatúry orchideí z rodu *Oncidium*. Ich kríženie rozšírilo paletu farieb od bielej po červenú. Okrem nich sú na výstave aj také druhy, ktoré voľne v prírode môžu dorastať do výšky dvoch metrov. Jednou z takých je *Phaius tankervilleae* – fajus veľkolistý. Zvláštnosťou tejto orchidey je, že nerastie prichytená na iných rastlinách, ale vyrastá priamo zo zeme. Súčasťou jedenásteho ročníka unikátnej výstavy bol 11. marca výtvarný workshop pod vedením výtvarníčky Ester Šefčíkovej. Ďalším spredstvením výstavy boli 18. marca ukážky aranžovania orchideí pod vedením floristu Miroslava Vargu. Zaujímavosťou si zároveň mohli vo vestibule budovy počas celého trvania výstavy tieto kráľovné kvetov aj zakúpiť.

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Doktor Matej Bencúr ešte stále neukončil svoje putovanie svetom Odysea Kukučínovej sochy na troch kontinentoch

Medailér William Schiffer, keď sa vrátil po päťdesiatich štyroch rokoch z pobytu v Paríži domov do Trnavy a na Kozáckej ulici si postavil pohostinný ateliér, kde rád vítal a hostil ľudí z umeleckej brandže, vyzozprával mi počas posedení pri červenom vítku nejednu príhodu zo svojho života. Aj o svojej stáži u sochára Ivana Meštroviča za morom v Severnej Amerike...

Predo mnou sa niekoľko rokov odvíjal film lapajstiev excecírskych štrícov na Kopánke, ktorí vyrastali za vyschnutým rybníkom, kde mali vojaci z trnavskej posádky cvičák – egzecír plac. Kopili sa spomienky na trnavské Chicago, na zábavy a hudobné produkcie v krčmách U Heribana, U Gucmana, Gergela a Kominára... Na rodinnú džezovú kapelu, ktorá mala domovské právo v hostinci U Grünfelda, kde sa Vilovi popri ostatných štyroch súrodencoch ušili bubny a činely a ešte aj stepovacie číslo o polnoci, lebo mal rytmus v tele, ktorý neskôr uplatnil v kabaretoch aj v hereckej profesii. Fascinovali ma jeho zážitky s Gérardom Philipom, Edit Piaf, Josephinou Bakeroovou, Yvesom Montandom, Mahátmom Gándhím, Salvadorom Dalím, Mauriceom Utrillom a ďalšími legendárnymi maliarmi z Montmartru, medzi ktorými žil na Rue Lepic... Úžasné boli jeho americké „story“, ktoré mi pri každom novom zvitani obohacoval o ďalšie a ďalšie pikantérie. Pri tom ostatnom som sa od neho pokúšal vymámiť podrobnosti o jeho pobyte u slávneho sochára Ivana Meštroviča na univerzite v South Bend v Indiane a o tom, ako vznikala sochárska podoba spisovateľa Martina Kukučína. Sochár ju podľa Schifferových slov modeloval zvláštnym spôs-

Knihu o osudoch sochy Martina Kukučína predstavili premiérovo na medzinárodnom knižnom veľtrhu Biblioteka 2022 ešte ako nepredajnú. Na terajší program jej uvedenia sľúbili prísť aj zástupcovia zachrancov tejto medzinárodnej sochy z rodiny Rudinských a Paňákovcov.

bom. Formoval nevelké hlinené guľôčky a tie hádzal alebo „vystreľoval“ spomedzi prstov (ako keď deti triafajú guľôčky do jamky) na budúcu sochu. Tak vraj vznikol jej originálny štruktúrovaný povrch. Darmo sa trnavský asistent usiloval napodobniť svojho učiteľa, takmer nikdy sa jeho guľôčka neprilepila na sochársky portrét tak majstrovsky presne...

Ktovie, či autorka knihy Dráma medzinárodnej sochy Martina Kukučína Mária Rapošová, ktorú poznáme aj z jej príspevkov v SNN, zaradila do publikácie aj túto legendu o zrode najväčšej sochy slovenského spisovateľa? Keď sa jej umiestnenie pre politické dôvody v Bencúrovom pôsobisku v Južnej Amerike nepodarilo, usilovali sa sochu obetavi vlastenci dostať do ďalších ôsmich štátov sveta. Jej prvý odliatok odhalili v Kanade, druhý v USA, tretí v Argentíne, štvrtý až po rokoch na Slovensku. Medzitým sa jej prijatie vybavovalo aj do Juhoslávie, Talianska a Rakúska.

Prezentácia tejto unikátnej dokumentárnej knihy sa uskutočnila na päťdesiate výročie odhalenia Kukučínovej sochy v Kanade 9. marca v Literárnom múzeu SNK v Martine v rámci Týždňa slovenských knižníc 2023.

Viac na strane 4. Emil SEMANCO

Spájanie politikov delením

Roman MICHELKO

Pohľad na našu politickú scénu je bizarný. Vláda s vyslovenou nedôverou si predĺžila čas vládnutia na neuveriteľných deväť a pol mesiacov. Za ten čas sa koalíčné subjekty ďalej rozpadajú a skrachovaní koalíční politici sa v zúfale snažia prežiť, pokúšajú skonstruovať nové politické subjekty, ktoré by ich pobyt v politike predĺžili. Ako prvý sa o integráciu pokúsil krajne nedôveryhodný bývalý premiér Mikuláš Dzurinda, ktorý si za sebou ťahá ťažké bremeno Gorily, ale aj mnoho ďalších káuz. Naoko sa spojil s politickým vydedencom Miroslavom Kollárom, ktorý definitívne pochopil, že buď sa pridá k niekomu, alebo mu ponúkne svoju stranu ako výťah k moci. Zdá sa, že aj on na chvíľu podľahol spomienkovému optimizmu a stavil na ťažkú amnéziu slovenských voličov. Ale už prvé prieskumy verejnej mienky ukázali, že výtlak Dzurindu je na úrovni politického planktónu, teda od 1,4 per-

centa do dvoch percent, a teda Dzurinda ako záchranný čl, na ktorom dopláva do parlamentu, je chimérou. Musí sa teda poobhliadnuť po niekom inom. No a keď uniklo na verejnosť, že Miroslav Kollár po zhrbatom Dzurindu intenzívne rokuje s „áčkovými“ politikmi, rozumej s E. Hegerom a J. Naďom, bolo jasné, že Dzurindu hodili cez palubu. Miroslav Kollár sa síce voči Dzurindovi zachoval podlo a cynicky, ale Dzurindovi sa len vrátil zákon karmy. Takže si na staré kolena ochutnal aj on niečo z medicíny, ktorou tak hojne častoval svojich politických partnerov.

Odkopnutý nabok však, paradoxne, nestiahol chvost a neodíšiel z politického ringu. Vyhlásil, že v ňom ostáva a začína zbierať podpisy na svoju novú stranu Modrí. Vtipné a zábavné, ak si uvedomíme, že vo svojej strane nemá v podstate nikoho aspoň trochu známejšieho, ak teda

nerátame s designovaným lídrom strany Ľubošom Schwarzbacherom, ktorý mu robil na ministerstve zahraničných vecí hovorca. Ani ten však nie je žiadna hviezda. Okrem neho tam má už len zopár potomkov bývalých politikov vrátane svojej dcéry. To nie sú ani

KOMENTÁR

politické molekuly. Je to takmer dokonalé politické vákuum. Ak však pripustíme, že jeho inak politicky toxická osoba dokáže na seba predsa len naviazať okolo dvoch percent hlasov, robí opozícii veľkú službu. Aj dva či tri mandáty, ktoré jeho projekt na seba naviaže a ktoré tak zákonite prepadnú, možno budú pri formovaní ďalšej vlády veľmi chýbať.

Ako alternatíva a zásadná konkurencia k Dzurindovmu projektu vznikli zase Demokrati. Politický projekt dočasne povereného premiéra

Hegera a jeho ministra obrany Naďa, kam prizvali aj už spomenutého Miroslava Kollára, keďže má zaregistrovanú stranu a peniaze za voľby v roku 2020. No a tento politický projekt, ktorý chce Heger budovať ako stranu, na dlhé desaťročia posilnil takými osobami ako ministri Káčer, Hirman, ďalej z korporátu stiahli novú podpredsedníčku tejto strany Andreu Cocherovú, známu organizátorku „smotánkovských“ plesov v opere. Ďalšou podpredsedníčkou bude Andrea Letanovská, krátky čas poslankyňa ZA ĽUDÍ, a europoslancem Vladimír Bilčík. V predsedníctve strany bude aj Kristián Čekovský, potom právnik Transparency International Slovensko (TIS) Pavel Nechala, ktorý sa asi pomýlil a z tvrdého kritika diletantizmu súčasnej vlády sa stáva ich nekritickým obhajcom. Z útrobov politickej minulosti vytiahli aj politického zombíka exposlanca SDKÚ Petra Markoviča, ktorý má byť ústredným tajomníkom tejto strany. Na tlačovke ohlasujúcej vznik subjektu Demokrati sa obšmietal aj Ján Budaj, zatiaľ však bez funkcie. Ak majú u Demokratov milimeter súdnosti, tak si usvedčeného eštebáka, ktorý dobrovoľne, s plným vedomím následkov a rád donášal na svojich najlepších priateľov, tak takú osobu

si na kandidátku dať nemôžu. Bez funkcie, ale s jasnou deklaráciou príslušnosti k tomuto subjektu sa na tlačovke obšmietal aj Andrej Stančík, štátny tajomník na ministerstve zahraničných vecí.

No a ako zabodoval tento nový politický subjekt? V prieskume agentúry Ipsos, ktorá je úzko previazaná s Denníkom N, im dva dni po ohlásení vzniku namerali 4,8 percenta. Zaujímavé, propaganda beží na plné obrátky. Tá istá agentúra však ukázala ešte jeden prieskum. Podľa jej údajov sa až štyridsať percent voličov Hegerových Demokratov grupuje zo strany OĽaNO. Matovičov záměr, že Hegerova strana, rozumej OĽaNO 2, pošle do minulosti stranu SaS a oslabí progresívov, sa vôbec nenaplnia, práve naopak. Ak je niekto novým subjektom ohrozený, je to práve strana OĽaNO, ktorá už v spomenutom prieskume tiež klesla pod päť percent, a KDĽ. Ak by nezamýšľaným dôsledkom tohto politického projektu bolo ukončenie parlamentného pôsobenia strany OĽaNO, zastavenie KDĽ pred bránami NR SR a zároveň by samotní Demokrati tiež neprešli, nový spôsob spájania koalíčných strán delením by mal pre slovenskú politiku veľmi blahodarný následok.

Hydina v kletke politiky

Ivan KRAJČOVIČ

V roku 2002 som začal po vzniku nového usporiadania slovenských regiónov pracovať v mediálnom oddelení samosprávneho kraja. Nešiel som do neznámeho prostredia, už mesiac predtým som sa ako novinár venoval tejto problematike, ktorú mal na starosti tím okolo splnomocnenca vtedajšej vlády Mikuláša Dzurindu Viktora Nižňanského. Bol pod obrovským tlakom politikov, preto vzniklo niekoľko variantov počtu krajov. Najvypuklejšie sa to prejavilo na Trnavskom samosprávnom kraji, ktorý vznikol ako klin do územia, kde prevažovala maďarská menšina. Možno ak by boli politici rozumnejší, nemohol by vzniknúť kraj zahrňujúci Záhorie, Trnavu a oblasť Dunajskej Stredy, kde ani doteraz po dvadsiatich rokoch nie je vyriešené vyhovujúce dopravné spojenie.

Nebol to však jediný problém. Z dnešného pohľadu po rokoch je to

už viac-menej úsmevná spomienka. Vtedy sa ešte hovorilo o šestnástich krajoch, ktoré boli zredukované neskôr na dvanásť. Novohradčania sa búrili proti začleneniu Rožňavy do iného kraja než zvyšok Gemera či nelogickému spájaniu Novohradu

POZNÁMKA

s touto oblasťou. Vtedy sa navrhovala za krajské mesto Rimavská Sobota. A tak sa miestni politici rozhodli pre netradičný protest. Z Lučence, Veľkého Krtíša, Poltára, Revúcej a ďalších miest prišli pred Úrad vlády SR a prehodili cez plot stopäťdesiat sliepok ako symbol hlúposti poslancov. Väčšinu zachránila Sloboda zvierat a protest nebol nič platný, finálnych osem krajov tieto mestá aj tak obišli. Prešli roky, sme v Európskej únii, ale

politikom akosi hydina nedá pokoj. V minulom roku vznikol právny predpis Európskej komisie, podľa ktorého majú mať chovatelia povinnosť registrovať na úrade všetky svoje zvieratá, čo sa týka aj jednotlivých chovov hydiny na dvoroch na dedinách. Už od jedného kuraťa. V praxi by to znamenalo, že každú kúpu sliepok a ich úhyn by musel chovateľ hlásiť na miestnom úrade. Za registráciu by sa malo, ako inak, platiť. Cieľom je v podstate to, aby sa o zvieratá lepšie staralo a boli zdravšie, proti čomu sa nedá namietat. Ak by však boli veterinári a iné služby kontrolované, náklady by boli pravdepodobne vyššie než úžitok z vajčiek a mäsa, čo okrem chovateľov, ktorí držia hydinu na výstavu a šľachtenie, mnohých od chovu odradí.

Zatiaľ toto nariadenie nie je v praxi vykonateľné, pretože štáty nemajú vykonávacie predpisy. Tak sa

politici zamerali aspoň na veľkochovy. V záplave hitparád nezmyselných návrhov poslancov slovenského parlamentu do predčasných volieb predložil na konci februára 2023 exposlanec za OĽaNO Tomáš Šudík návrh zákona o veterinárnej starostlivosti, ktorý má zakázať klieťkový chov sliepok na Slovensku s účinnosťou od prvého januára 2024. V návrhu je však aj prechodné päťročné obdobie. No Unia hydinárov Slovenska sa dávnejšie zaviazala v memorande s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, že do roka 2030 prestavujú všetky svoje klieťkové chovy na podstielkové alebo na chovy s možnosťou výbehu sliepok. Takže zbytočná novela.

Má to však niekoľko problémov. Česká republika z obavy z vtáčej chrípky voľné výbehy zakazuje. Navyše, znečistené škrupiny z trusu zvyšujú riziko mikrobiálnej kontaminácie vajca, najmä salmonely. Ak sa umyjú, poruší sa prirodzená ochrana vaječnej škрупiny. Opäť sa teda opakuje starý scenár súčasnej vlády. Novela sa predložila bez odbornej diskusie, bez pripomienkovania chovateľov, stanoviska veterinárov a ide len o populistický návrh s cieľom sa zviditeľniť.

GLOSAR
ANDREJA MIŠANEKA

SPOZA OPONY

Keď sa začítate do týchto riadkov, budeme pred bránami najväčšieho kresťanského sviatku a pre nás najdôležitejšieho približovania nad smrťou. Nevieime, v akých neistotách vstúpime do nasledujúcich dní. V takejto situácii som zalistoval v pamäti, ako matičné médiá svojmu čitateľovi približovali dianie v súvislosti s Ukrajinou. Teda témou, ktorej sa posledné týždne, ale iste aj nadchádzajúce nikto nevyhne.

Nie je to samoľúba malichernosť pripomínať matičné médiá. Naopak, po tom všetkom, čo sa proti nim povedalo a urobilo, stojí za to naliehať sa pripomenúť. A tým aj pripomenúť význam ich jestvovania.

V deň, keď sa pripravovala prvá internetová stránka Slovenských národných novín po 24. februári, po invázii ruských vojsk s hrubým porušením medzinárodného práva na Ukrajinu, sme azda ako prví upriamili pozornosť matičného čitateľa okrem iného na dve veci. Že to všetko bude veľkou hrou o Rusko, práve tak

ako aj o zmenu nemeckej politiky. Teda odrezanie sa od Ruska. No dali sme hneď aj hlas nemeckým obavám z militarizácie. Povedali sme: invázia všetko zmení. Nebola to náhoda. Už na prelome rokov 2013/2014 matičné médiá

Prečo sa treba naliehať pripomínať

Dušan D. KERNÝ

hovorili o tom, že na Ukrajinu sa odohrá jedna z najvýznamnejších geopolitických zmien v Európe. Napríklad Slovenské pohľady v apríli 2014 upozornili aj na to, že „dejiny jedného z najväčších európskych národov Ukrajincom, ktorý má živé korene aj v našej vlasti, po vyhlásení nezávislosti čítame po novom.“

Nová etapa znamenala nový zdvih pre ukrajinský jazyk, stal sa jediným štátnym jazykom, otvoril sa priestor pre nové ponímanie dejín, bol schválený zákon o sta-

linskom hladomore ako o genocíde a jeho popieranie sa stalo protizákonné. Popri popieraní holokaustu či genocídy Arménov v roku 1915 je to tretí zákon tohto druhu v európskom štáte.“ Keď zalistujeme v stránkach októ-

od seba vlastenectvo a nacionalizmus, informácie a propagandu, fakty a skutočnosť.“

To bolo pred tromi rokmi. Už vtedy SP konštatovali, že „deliaca čiara na Ukrajinu prebieha medzi tými, ktorí sú za demokratické

pravdy, a tými, ktorí tie práva chcú čo najväčšmi obmedziť.“ Okrem toho Slovenské pohľady v onom roku 2019 vytvorili priestor na názory jedného z najprekladanejších ukrajinských autorov Serhija Žadana, rodáka zo Starbyľska pri Luhansku. Tvrdil: „Je mimoriadne dôležité, aby si Ukrajinci problémy, ktoré majú so svojou identitou, vyriešili sami, bez cudzieho zasahovania!“ No nielen to! Serhij Žadan jasne odsudzuje plynovod Severný potok 2 ako koketovanie s diktátorom a dvojtvárnosť štá-

tov EÚ, spolupráca s Ruskom je preňho vzdaním sa európskych hodnôt, európske problémy treba riešiť s vylúčením Ruska. Jeho kategorická jednoznačnosť hovorí, že hranice budúcej Európy sa končia na východných hraniciach Ukrajiny. Serhij Žadan dodnes nepopustil domovský Charkov, mesto na hraniciach s Ruskom, kde je v radoch teritoriálnej obrany.

To je len malá, ale azda výrečná ukážka záujmu SP o Ukrajinu. No treba pripomenúť aj rozsiahle texty o ťaživom zrode prelomovej dokumentárnej prózy Babij jar o masovom masakri v Kyjeve v roku 1941 a potom o dlhoročnej sovietskej cenzúre, zatajovaní. Alebo svieže literárne reportáže pripomenutie o tom, že chýrny Bulgakov nepatrí, ako sa tradovalo, Moskve, ale je kyjevský rodák a jeho senzáčná Biela garda je o Kyjeve.

SEBAOBRAHA

Pre závažnosť zločinov informujeme o dvoch z tých najnovších. Všeobecná zdravotná poisťovňa zaznamenáva v posledných dňoch zvýšený počet pokusov o zneužitie osobných dát poisťencov formou zaslanej SMS. A potom sú tu reálne uskutočnené prevody financií vo firmách, lenže na podvodný príkaz.

Inovácia podvodov

Najskôr teda k tým „vratkám“ zo zdravotnej poisťovne. Obsahom SMS správy, ktorú vo fiktívnom mene zdravotnej poisťovne dostane poisťenec, je informácia o vrátení finančných prostriedkov od VŠZP na platobnú kartu. Finančné prostriedky takto nijaká zdravotná poisťovňa nikdy nevracia, preto je namieste zvýšená ostrážitosť. Odosielateľ od vás žiada vaše prístupové kódy a heslá k platobnej karte, tiež aj jej číslo, čím sa dostane k vášmu účtu. Pokiaľ poisťenec už potvrdil link z podvodnej SMS, odporúčame obrátiť sa na banku, v ktorej má vedený účet a vydanú platobnú kartu, so žiadosťou o zablokovanie karty.

Policajný zbor Slovenskej republiky (PZ) upozorňuje občanov, najmä zamestnancov finančných oddelení, učtárni súkromných spoločností, ale aj štátnych a verejných inštitúcií (mestských zastupiteľstiev, obecných úradov) na zvýšený počet podvodov spáchaných elektronickou formou (e-mailom), kde je predstieraný pokyn vysoko postaveného predstaviteľa spoločnosti na prevod finančných prostriedkov. Páchatel, ktorý disponuje internými informáciami o spôsobe fungovania organizácie, údaje nadriadeného zmanipuluje a vydáva júč sa za autoritu alebo vysoko postaveného predstaviteľa spoločnosti osloví subjekt (pracovníka učtárne alebo účtovníčku) a požaduje naliehavým spôsobom vykonať prevod finančnej čiastky na neznámy účet (väčšinou v zahraničí). Požiadavka sa javí ako legitímna, no v skutočnosti je jediným cieľom uviesť jej príjemcu do omylu a získať finančné prostriedky.

Totožnosť manažéra (jeho e-mailová adresa) je v elektronickej podobe buď maskovaná (je poslaná prostredníctvom webovej služby, ktorá umožňuje zadávanie ľubovoľnej adresy), prípadne je vytvorená pozmenená adresa, ktorá sa výrazne podobá na adresu nadriadeného. Nezriedka je falošná žiadosť poslaná z pravej adresy nadriadeného. Text správy je stručný a vo väčšine prípadov direktívny. („Urobte urgentnú platbu, rýchlu platbu, prípadne prevod na účet... Môžete urobiť prevod na účet... dnes?“) Direktíva je zväčša spojená aj s otázkou na výšku zostatku bankového účtu spoločnosti.)

Dalšou formou spomínaného podvodu je spôsob, pri ktorom sa páchatel vydáva za iného obchodníka (spoločnosť), s ktorou je obeť v kontakte, z dôvodu práve prebiehajúceho obchodu. Konanie páchatela spočíva v pozmenení údajov na faktúre (najmä čísla účtu, kam majú byť odoslané finančné prostriedky, alebo pošle falošnú faktúru s novými bankovými údajmi). V týchto prípadoch dostane účtovník spoločnosti správu z e-mailovej adresy obchodníka, s ktorým už bol v kontakte, čo zvyšuje jeho dôveru v oprávnenosť uvedenej zmeny.

Ján ČERNÝ
(Zdroj VŠZP a PZ SR)

Unikátna kniha o sochárskom stvárnení spisovateľa Martina Kukučína

Odysea sochy literárneho svetobežníka

Text a foto: Martin JADRANSKÝ

Týždeň slovenských knižníc opäť priniesol bohatý program. Napríklad aj slávnostnú prezentáciu knihy Márie RAPOŠOVEJ pod názvom *Dráma medzinárodnej sochy Martina Kukučína v Literárnom múzeu SNK v Martine*. Viac o neuveriteľnom príbehu hovorme s autorkou, vynikajúcou znalkyňou života a diela spisovateľa, ako aj unikátnej témy.

• Už sme naznačili, že tak ako samotný spisovateľ aj jeho socha mala dramatický osud podobný azda len homérovskému odyseovskému putovaniu domov...

Ide o najväčšiu sochu slovenského spisovateľa v dejinách. Vymodeloval ju svetoznámy umelec Ivan Meštrovič v Severnej Amerike v ateliéri na americkej univerzite Notre Dame. Myšlienka sa zrodila v Južnej Amerike, sochu chceli postaviť v meste, kde Slovákov vôbec nebolo – na námestí v Punta Arenas v Čile. Keď sa to pre medzinárodné problémy nedalo, lebo o postavenie sochy nepožiadala naša vtedajšia vláda (z politických dôvodov), tak pre ňu vybavovali miesto do Argen-

INTERVIEW

tíny, Kanady, USA, až po rokoch na Slovensko, ale i do Juhoslávie, Talianska, Rakúska...

• Viem, že pri dlhoročnom minucióznom bádani ste sa stretli s mnohými poznatkami a súvislosťami, ktoré mali nie vždy pozitívny náboj...

Pri výskume ma až šokovalo, že prvé pamätníky zakladateľa slovenskej realistickéj prózy nevytvorili Slováci! Na druhej strane, úplne prvým kukučínovským pamätníkom na svete je jeho náhrobok v Martine na Národnom cintoríne. Zhotovili ho Chorváti na ostrove Brač, objednala ho Kukučínova vdova Perica Bencúrová. Lenže bola chorá, nemala z čoho žiť, a tak sa pomník dostal na Slovensko až zásluhou rodinného priateľa Bencúrovcov Štefana Krčméryho, ktorý poň vycestoval... Matica už predtým objednala pomník od architekta Jurkoviča, návrh sa zachoval, ale nerealizoval... Perica už na pohrebe svojho muža prosila Maticu, aby postavenie náhrobku nechala na ňu, preto ju rešpektovali.

• Naspäť k soche. Iniciátorom myšlienky na jej vytvorenie sa stal štátny občan Argentíny Stanislav Mečiar, ktorý žil po druhej svetovej

Odyseus slovenskej literatúry v priemete svetoznámeho sochára dumá konečne aj na Slovensku.

Prvý pamätník Martinovi Kukučínovi víta návštevníkov Národného cintorína v Martine.

vojne ako nedobrovoľný exulant v Buenos Aires...

Jemu sa podarilo získať Meštroviča. Ten mal veľa práce, na dva listy neodpovedal, ale na tretí, v ktorom ho o sochu prosili opakovane aj Chorváti, odpísal, že „... keby to nebola prosba Slovákov, ktorých mám veľmi rád – odmietol by som túto prácu, ale takto nemôžem...“ Ďalšou zaujímavosťou je, že v čase modelovania sochy prišiel na univerzitu Notre Dame študovať sochárstvo neskorší svetoznámy slovenský medailér William Schiffer a u Meštroviča sa podieľal aj na poslednej úprave modelu sochy...

• Model vznikol, čo sa však dialo (takpovediac) okolo neho?

Spočiatku vládlo za vyhotovenie sochy v Punta Arenas veľké nadšenie. Podobné sa prebudilo aj inde v Južnej i Severnej Amerike medzi slovenskými aj chorvátskymi prisťahovalcami. Mnohí obetovali veľa prostriedkov i času. Lenže problémy so zahraničnými predpismi na prijatie sochy cudzinca do juhoamerických štátov v kombinácii s problémami na získanie štátneho súhlasu z Prahy (hovorme

o socialistickom Československu – pozn. M. J.) boli priveľké. Po rokoch nadšenci ustávali, nevideli východiská. Náklady stúpali, meceni a organizátori umierali. Štáty, kam mala socha ísť, prežívali krízy, sprisňovali pravidlá, predpisy, zvyšovali platby, až napokon všetky projekty so sochou v šesťdesiatych rokoch 20. storočia zamrzli. V sedemdesiatych rokoch rozduchali nové aktivity manželka Rudinskí z USA. Vytrvalo hľadali cesty na záchranu krehkého sadrového modelu, ktorému už hrozilo rozpadnutie. Na podnety manželov vznikli v Južnej Amerike postupne až tri bronzové odliatky, putovali po dvoch oceánoch a troch svetadieloch. Rudinskí zaplatili z rodinných peňazí a z vysokej pôžičky v banke dva odliatky – druhý a tretí v poradí. Ale už aj na vzniku prvého odliatku, ktorý zaplatili slovenskí jezuiti z Kanady, majú svoje zásluhy. Rudinskí aktivitami uviedli zakliesnené medzinárodné lodové kryhy do pohybu...

• Renomovaný vedec Július Alexander Rudinský, profesor Oregonskej štátnej univerzity, mal už vtedy, našťastie, meno významného entomológa a veľkú autoritu...

Lekár Matej BENCÚR (Kukučina) v mladších rokoch

Obracal sa na všetky strany, napríklad aj na UNESCO. To však prijatie sochy na Slovensko nezariadilo, lebo všetko skomplikovala skutočnosť, že sa angažovali aj exilové a náboženské organizácie, napríklad slovenskí jezuiti v Kanade. Manželia preto hľadali cesty na jeho prijatie na Slovensko cez iné organizácie vrátane štátnych inštitúcií. Pisomne aj osobne to vybavovali v Matici slovenskej, na ministerstve kultúry, na Úrade vlády. Nadarmo. Čoraz intenzívnejšie ich sledovala ŠTB. Problémy mali aj so Slovenským kultúrnym spolkom v Argentíne, ktorý im sochu – nimi už zaplatenú (!) – nechcel vydať... Do obetavého zápasu Rudinských nevideli ani vo Svetovom kongrese Slovákov v Kanade, hoci odtiaľ sa im dostalo najviac porozumenia i podpory. Profesor Rudinský ochorel na záhadnú infekciu a o pár mesiacov umrel. Ešte na smrteľnej posteli prosil manželku, aby sa pokúsila umiestniť sochu v Európe. Keby sa ju nepodarilo dostať na Slovensko tak aspoň do Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme...

• Časom už asi nikto neveril, že sa sochu podarí dostať k nám...

Len pani Rudinská vytrvalo hľadala cesty, cestovala na Slovensko, klopala na dvere, prosila... Ako doslova v antickej dráme pomohla riešiť situáciu smrť manžela. Keď vybavovala na Slovensku jeho pohreb, obrátila sa opakovane na predsedu vlády Petra Colotku. Bol prekvapený, hoci pred časom už s manželmi o soche rokoval, no tenoraz sa nevzdal... Sochu priviezli na Slovensko v roku 1982, no stále ju nemohli verejne vystaviť. Až štyri roky po smrti profesora Rudinského sa podarilo zariadiť inštalovanie a verejnú slávnosť odhalenia umeleckého diela svetových kvalít. No o pôvodcoch pomníka sa nesmelo hovoriť ani písať. Ďalších tridsaťšesť rokov trvalo, kým Spolok slovenských spisovateľov s Literárnym týždenníkom – nie z peňazí štátu, ale zo zbierok čitateľov a dobrovoľníkov – dal urobiť a umiestniť v Medieckej záhrade v Bratislave pri soche aj tabuľu s podakovaním ľuďom, ktorí sa o ňu zaslúžili.

MEDZI NAMI

Nie, nemám na myslí imaginárnu krajinu kdesi na konci civilizovaného sveta, kde sa diktátorský režim opiera o osvedčené prostriedky moci: o represálie, zastráňovanie a cenzúru. Mám na myslí moju krajinu, v ktorej žijem. Mám na myslí čas, v ktorom mocenská politická špička považovala za triedneho nepriateľa každého, kto mal iný názor ako ona. Naivne som veril, tak ako pesničkár novembrových tribún Ivan Hoffman, že sa ten čas nemôže vrátiť. Dnes si opakujeme svoju históriu s trpkou príchuťou v ústach. Sklamany Hoffman už dlhé roky nespieva. Inter arma silent Musae – medzi zbraňami múzy mlčia.

Súčasný uznávaný publicista a kritik doby Ivo Hoffmann dnes hovorí: „Sme publikum, ktoré trpí sledovaním vyprázdneného a neatraktívneho predstavenia, obsadeného otrasnými hercami. Zdá sa, že je nad silu politikov garantovať občanom mier a prosperitu. V čom sú dobrí, čo im ide, sú intrigy končiace vjnami a biedou.“ Má pravdu, ale za marazmus a biedu, ktorá nás ničí fyzicky i duševne, si môžeme sami. To, čo nás dnes reprezentuje na vrchole mocenskej pyramídy, je divadelný

ansámbl nezodpovedných tlčhubov, vojnových štváčov a mocibažných psychopátov. Len sa na nich dobre pozrite. Vládnu bez dôvery ľudu, bez mandátu parlamentu, s tichým súhlasom hlavy štátu.

Kdeže sú médiá, strážne psy demokracie? Zaznamenávajú žurnalisticky plocho a politicky predpojatú našu súčasnosť, zaujímajú ich outfity prezidentky, príbehy zo života domá-

Slovensko ako krajina strachu

Ludovít ŠTEVKO

cich i amerických celebrit, a predovšetkým kam vedú kroky holandských kráľovských veličenstiev na slovenskej pôde. Willem-Alexander a jeho manželka Máxima to je virtuálny dar rozžiarenej pani prezidentky Čaputovej Slovákom v čase krízy, volebná pozlátka v súťaži o kreslo v Grasalkovičovom paláci. Bol to vskutku skvelý marketingový ťah prezidentskej kancelárie, teda okrem návštevy gay baru Tepláreň na Zámockej ulici, o ktorý sa vraj kráľovský pár zaujímal osobne.

Zdá sa, že Tepláreň bude odtiaľ bratislavské pútnické miesto

pre pomazané hlavy Európy, pre byrokratov a štátnikov EÚ. Kam sa hrabeme s hrobom neznámeho vojaka vybudovaného na Rázusovom nábreží v Bratislave?! Tepláreň nemožno obísť ani nový prezident Českej republiky Petr Pavel. Zrejme sa rodí nová tradícia – Tepláreň ako „symbol slovenskej homofóbie a intolerancie“, ktorú musí odsúdiť celý svet. O tom, ako to vlastne u nás doma

ziciou. Nedokázala si získať verejnú a má rekordnú nedôveru. Zdá sa mi, že je to pre nás celkom zaujímavé varovanie. Ide o situáciu, do ktorej by sme sa my nemali dostať.“ Zaozáleek nenechal na slovenskej vláde ani nitku suchú a situáciu v našej krajine nazval ako rozklad štátu. A aby toho nebolo málo, ešte pokračoval: „Slovenská vláda, o ktorej síce prezidentka Čaputová hovorí, že je vládou demokratov, sa správala arogantne. Stratila nielen dôveru, ale i dôstojnosť a jej premiér, ktorý je teraz zároveň ministrom financií i zdravotníctva, pochybným spôsobom založil novú stranu.“

Ozval sa aj Cyril Svoboda, ktorý kritizoval Pavlov výrok aj postoj našej aktivistky Zuzany Čaputovej, že V 4 je skôr diskusný klub, a tak by to malo zostať. „Vyšehrad je niečo, čo potrebujeme, pretože sme susedia. To nie je len diskusné fórum,“ hneval sa Svoboda. Na pozadí debaty v Prime rezonovala aj vojna na Ukrajine. Ľudia majú strach z vojny, strach z budúcnosti. Poverený minister vojny Jaroslav Naď rinčí zbraňami, ktoré na Slovensku ešte máme. Oznamuje, že výrobu munície zvyšujeme o dve-sto percent, ako sa patrí na vojnový štát. Nikto nevie, kde sa zastavia pomätené hlavy našich odvolaných politikov.

Vandali už po druhýkrát zničili cyrilo-metodský kríž na Vyšehrade

Znesvätený slovenský štátny symbol

Ivan KRAJČOVIČ – Foto: archív Bohumila SLEZÁKA

Neznámi páchatelia zničili posvätený slovenský dvojkriž na vrchole Národnej prírodnej rezervácie Vyšehrad pri Nitrianskom Pravne. Vrch bol oddávna strategicky významnou pevnosťou na rozhraní Turca a Ponitria a jeho prvouhľadnou úlohou bola kontrola významnej Jantárovej cesty, ktorá smerovala z Poľska cez Turiec do Nitry a ďalej na juh. Nie je to prvýkrát, čo boli vandalmi zničené symboly tradície Cyrila a Metoda, ktorí dvojkriž priniesli na územie Veľkej Moravy počas svojej misie.

Je možné pochopiť, že nie každý sa zmieril s tým, že Slovensko sa stalo samostatným štátom, nie je však akceptovateľné, aby si niekto ventiloval svoje odlišné názory takýmto spôsobom. Vyšehrad sa stal ich terčom už po druhýkrát.

ČASOVÁ KAPSULA

Najprv dobrý príklad. Jeden z prvých slovenských dvojkrižov bol osadený v septembri 1991 na najvyššom vrchole Malých Karpát – na Záruboch. Nový ho nahradil v roku 2023. Predošlý už bol po tridsiatich rokoch v nevyhovujúcom stave a hrozilo, že sa zrúti. Vztyčili ho členovia trnavského Kresťansko-demokratického hnutia v spolupráci s dobrovoľníkmi. Miesto požehnal smolenický farár Milan Červeňanský. Je svojím spôsobom výnimočný. V novom dvojkriži sa nachádza aj časová kapsula, ktorá obsahuje fotografie z osadenia pôvodného dvojkriža, plagát z akcie osadenia nového kríža, pamätnú trnavskú eurobankovku a odkaz na pandemické obdobie: „V tomto roku mnoho ľudí hľadalo útechu a ovlázenie v prírode. My v okrese Trnava máme krásne prostredie Malých Karpát so svojim najvyšším vrcholom Záruby. Tento dvojkriž tak obnovujeme a vztyčujeme na tomto vrchole ako národný symbol, ale aj ako symbol vďačnosti za prežitie pandémie.“

ZNIČENÉ SYMBOLY

Nie všade majú dvojkriže v úcte. V Spišskej Novej Vsi v roku

Jasenovčania už raz práce obnovovali cyrilometodský dvojkriž na Vyšehrade. Vynášali ho na vlastných plecích...

2008 museli pri odhalení dvojkriža okolie strážiť celú noc mestskí policajti, pretože boritelia ho pred slávnosťou poškodili. Vandali okolo dvojkriža naukladali slamu, ktorú zapálili. „Pamätník sme sa rozhodli postaviť preto, že tohto roku si pripomíname pätnásť výročie vzniku Slovenskej republiky,“ povedal pri odhalení dvojkriža primátor Ján Volný.

V Lamači na svahu vrchu Háj 3. júla 2013 posvätil farár Miroslav Michalka drevený dvojkriž pri príležitosti

1150. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Prvý kríž v novembri 2011 zničili.

ÚTOK NA ŠTÁTNOŠŤ

V Ružomberku – Černovej – našli v decembri 2015 spilený dvojkriž, ktorý postavili iba v tom roku na znak úcty k obetiam černošskej tragédie. V roku 2023 vandali zničili štrnásť lavičiek v oddychovej zóne nad Bardejovom a poškodili aj cyrilo-metodský kríž na Šibenej hore. Lokalitu spravujú Matica slovenská a mesto.

Nový dvojkriž v Jasenove osadili dobrovoľníci v roku 2019 za účasti 430 ľudí po ekumenickej bohoslužbe ukončenej modlitbou Otčenáš v staroslovenčine. Zaslúžili sa o to najmä Gustáv a Ľuboš Čizňiarovci, Miroslav Jaško, Roman Ertel a člen Miestneho odboru Matice slovenskej v Martine Bohuslav Slezák z obce Jasenovo.

„Prvý dvojkriž z roka 1998 kosi popíli na tri časti a zhodil ho z brala,“ napísal na sociálnej sieti jeden z iniciátorov osadenia Roman Ertel. Bohuslav Slezák spomína na piaty júl 2022, keď sa uskutočnil v poradí už dvadsiaty tretí ročník Cyrilo-metodského dňa a keď ešte kríž stál: „Počasie usporiadateľom neprialo, pretože celý deň bol mimoriadne daždivý, ale aj tak sa nás tam zišlo okolo päťdesiat. Archeológ a historik Jozef Šebesta hovoril o archeologickom výskume na trojloďovej bazilike Panny Márie pod Vyšehradom, ktorá je písomne doložená z roka 1252 a ktorej zvyšky sa tu podarilo napokon objaviť v roku 2015.“

Ani starostka obce Jasenovo Ivona Snováková súčasný skutok nechápe. „Nový kríž vystužili oceľou, tak to páchatel nemal jednoduché. Musel si priniesť nejakú uhlovú brúsku na batérie. Rozum mi neberie, prečo to chcel urobiť.“ Bohuslav Slezák je tiež rozhorčený. „Ja to beriem ako útok na slovenskú štátnosť. Určite to nie je náhoda.“

STAROSTOVIA REZIGNOVALI

Starostovia obcí a primátori aj predstavitelia farností sú skeptickí. Už ani podobné incidenty nehľasia, pretože vypátrať páchatela je takmer nemožné. Škoda je príliš malá, pretože ide o prácu dobrovoľníkov, ktorú znalec ohodnotí na malú sumu, hoci občianska hodnota je oveľa vyššia. Kamerový systém podobné miesta zväčša nepokrýva. V Bardejove nainštalovanú fotopascu pred svojim činom vandali zlikvidovali. Polícia na otázky novinárov iba stroho konštatovala, že „vo veci prebiehajú procesné úkony“.

Nárast štátneho zadlženia v Nemecku vyvoláva vrásky kompetentných

Prefackaná vláda a zbrojárske priemysel

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet, Rheimetall

Podľa najvyššieho spolkového kontrolného dvora (BRH), čo je nezávislý orgán, nemecký federálny rozpočet dosiahol limitné hranice zadlženia a situácia si vyžaduje novú vládnú finančnú politiku. Je to facka vládnej trojkolície, tvrdia nemecké médiá. V sporoch o podobu nového rozpočtu to padlo federálnemu ministrovi financií Lindtnerovi z liberálnej FDP veľmi vhod. O čo ide a prečo aj pre nás Slovákov to je zaujímavé? Nezávislý kontrolný úrad poukazuje najmä na to, že sa musí zastaviť nebrzdzený rast štátneho zadlženia. Od roka 2019 do roka 2024 sa desaťnásobne zvýši miera splácania úrokov, dlhová služba narastie zo štyroch miliárd na štyridsať miliárd eur.

„Vláda nepretržite ignoruje realitu, nové dlhy sú na úkor mladej generácie, všetky výdavky a príjmy treba preveriť, musia sa stanoviť nové priority a treba zastaviť nové zadlžovanie. To vyžaduje jasné, múdre, ale aj bolestivé rozhodnutia,“ konštatuje v správe spolkový poverenec pre hospodárnosť.

KRITICKÉ SPRÁVY

Ministrovi financií sa kritika hodí, pretože požiadavky ministerstiev na rok 2024 prevyšujú doterajšie o sedemdesiat miliárd eur. „Dynamika rastu zadlženia a jej dôsledky ohrozujú únosnosť federálnych financií, a tým ohrozujú veľmi vážne schopnosť štátu konať.“ Treba zabezpečiť trvalo únosné koncepty pre všetky oblasti sociálneho zabezpečenia, teda treba zmrziť vysoké prídavky do sociálnych oblastí. Ak federál bude jednotlivé krízové výdavky hradit z tzv. mimoriadneho fondu, je to netransparentný tieňový rozpočet a porušuje to zásady vytvárania dlhov,“ konštatuje kriticky správa.

Paradoxom plánovaných rozpočtov do roka 2026 je pokles podielov daní, ktoré odvádzajú spolkové krajiny federálu – ten dosiahne sumu dvesto miliárd eur, ktoré ostanú na prospech rozpočtov nielen jednotlivých spolkových krajín a aj obcí.

Výroba bojových vozidiel, ktoré sa vyrábajú v nemeckom zbrojárskom podniku Rheimetall, sa výrazne zvýšila.

Pozornosť verejnosti nebývalým spôsobom priťahli burzové správy. Po prvý raz sa za dlhé desaťročia najhodnotnejším podnikom stal zbrojárske podnik Rheimetall, nikomu tak nenarástla hodnota akcií – až o 150 percent. Koncern má dnes hodnotu 11 miliárd eur. Z čela burzy vytlačil zdravotnícku firmu Medical Care.

ZBROJÁROM SYPE

„Na burze zarábajú zbrane väčšími ako prístroje na dialýzu,“ píše noviny.

„Vojna na Ukrajine urobila z Rheimetall nielen najhodnotnejší nemecký podnik, vojna sa pre zbrojárův už teraz vyplácala, koncern dostal veľa nových objednávok, nad príjmami za rok 2022 panuje eufória,“ konštatujú médiá.

Burzový úspech koncernu spočíva aj v premyslenom strategickom plánovaní – prevzal španielskeho výrobcu munície a v Maďarsku buduje fabriku na munície. A dokonca chce postaviť novú fabriku na výrobu bojového tanku na Ukrajine. Šéf

koncernu Armin Papperger povedal, že rokovania s ukrajinskou vládou v Kyjeve sú veľmi sľubné, keďže na víťazstvo nad Ruskom potrebuje Ukrajina okolo 600 – 800 tankov a keby Bundeswehr jej dodal všetky svoje tanky, nestačilo by to. Kritici však tieto vyhlásenia považujú za šikovný obchodnícky ťah šéfa koncernu, veď bol by to unikát stavať zbrojársku fabriku na Ukrajine, kde sa bojuje a ktorú by určite Rusi ostreľovali raketami. Oponenti to hodnotia len ako šikovný reklamný ťah – veď stavba fabriky na ročnú výrobu 400 tankov za 200 miliónov by bola pre zbrojárske koncern obchodným ternom. Podľa odborníkov v nemeckých médiách zo šéfa Rheimetallu pomery urobili hovorcu celého nemeckého zbrojárskeho priemyslu, od vlašajška je taký sebavedomý, ako nebol celé predchádzajúce desaťročia. V prítomnosti ministra obrany sebedovome vyhlasuje, že zbrojárske priemysel musí slúžiť Nemecku, a preto pracuje na plnú paru. Aj keby zmienky o stavbe fabriky na Ukrajine boli reklamným ťahom, pre nás to ukazuje, že už teraz môže byť ukrajinský trh nielen príležitou, ale aj konkurenciou.

BEZ STARÝCH ZASOB

Finančný úspech koncernu na nemeckej burze DAX čiastočne zabezpečil aj obchod so starou technikou, vzájomne previazaná reťazová výmena napríklad so zastaraným obrneným transportérom Marder (kuna), čo umožnilo koncernu zbaviť sa zásob. Slovensko takto výmenou za zastarané transportéry dodané na Ukrajinu dostalo tanky Leopard...

Nemecko teraz analyzuje, ako posledný rok zmenil celú ekonomiku, ako „vyzerá nemecké hospodárstvo bez Putina“, lebo odchod od lacného ruského plynu si vyžaduje zásadné zmeny, nemecké hospodárstvo sa zásadne, štruktúrne zmenilo.

SVET FINANCIÍ

Inflácia je dnes najviac skloňovaný ekonomický pojem. Jej výška nám hovorí, o koľko zdraželi ceny tovarov a služieb a tiež o koľko sa nám znehodnotili peniaze v peňaženke a na účtoch v bankách. V oboch prípadoch to citlivo vplyva na našu životnú úroveň. V eurozóne sa teraz inflácia pohybuje na úrovni 9 percent a podľa Eurostatu mesačne klesá o 0,5 percenta. Najnižšia je v Luxembursku a Španielsku pod 6 percent, najvyššia v Lotyšsku nad 21 percent. Na Slovensku sa pohybuje na úrovni 15 percent. Z európskych štátov mimo eurozóny je inflácia v Maďarsku na úrovni 26 percent a v Česku 19 percent.

Inflačné ostne

Väčšinu z nás zaujíma, prečo na starom kontinente inflácia niekoľkonásobne prekračuje inflačný cieľ ECB dve percentá? Čo je príčinou takej vysokej inflácie? Po kríze v roku 2008 sa devastačne nízke úrokové sadzby a emisia masy ničím nekrytých peňazí pricinili o vznik inflačných peňazí. Výsledkom bol rast cien nehnuteľností, ako aj akciových indexov, ktoré však nezodpovedali realnej ekonomike. Keď sa k tomu pripočítajú zelené projekty Green Deal, ktorými sa mali nahradiť fosilné palivá, tiež kovidová pandémia či rusko-ukrajinský konflikt, máme odpoveď, prečo práve inflácia je dnes najviac skloňovaným pojmom.

Na terajšej vysokej inflácii „zarobili“ všetci podnikatelia, ktorí premietli jej rastúce percentá do spotrebiteľských cien – ako potravinári alebo ťažobné a energetické spoločnosti s vysokým dopytom po ich produktoch. Samozrejme, tiež banky a poisťovne „čarovaním“ s úrokovými sadzbami a napokon všetci peňažní dlžníci, ktorých dlžné úroky boli nižšie ako percento inflácie, čo v prípade sporiteľov platí opačne. Na infláciu si „nesťažujú“ ani verejné financie, keďže pre vyššie ceny a tiež mzdy sa do ich príjmovej stránky odvádzajú vyššie dane a odvody. Za cenovú stabilitu zodpovedá centrálna banka, ktorá zvyšovaním úroveňovej sadzby dokáže infláciu pribrzdiť, čo takmer vždy je na úkor hospodárskeho rastu. Centrálna banka totiž nemôže vyššími úrokovými sadzbami bojovať proti inflácii a zároveň podporovať hospodársky rast. Práve naopak, zvyšovaním úrokov sa zdražujú úverové zdroje pre podnikateľov, ako aj domácnosti, čo môže dostať domácu ekonomiku aj do recesie. Tá však našťastie zatiaľ slovenskú ekonomiku obchádza.

Doteraz sme boli zvyknutí posudzovať mieru sprisňovania menovej politiky len podľa výšky úrokových sadzieb. Ako uvádzajú niektoré zdroje, mala by sa hodnotiť aj podľa stavu peňažnej zásoby na účtoch v komerčných bankách, keďže ide o peniaze na bežných účtoch bankových klientov, ktoré sú im okamžite k dispozícii. Ak totiž peniaze na bežných účtoch domácností klesajú, čo je evidentné, znamená to, že ceny tovarov a služieb sa zvyšujú o viac percent ako mzdy, a preto domácnosti majú výdavky vyššie. Môžeme tiež zvažovať, či pre nízke vkladové úroky ľudia nemajú motiváciu viac šetriť a zarobené peniaze si „užívajú“ alebo ich hneď obratom ruky miňajú na existenčné potreby. Tak či tak môžeme tvrdiť, že terajšia menová politika ECB sa pre domácnosti sprisnila, nie však pre ich komerčné banky, ktoré vlni zvyšili zisk o 14 percent na takmer 829 miliónov eur...

Róbert HÖLCZ

GLOSA

Najvyšší predstavitelia diplomacie jednotlivých krajín, teda veľvyslanci, sa v médiách prezentujú iba sporadicky. Z týchto zaužívaných zvykov trochu vybočil súčasný veľvyslanec Spojeného kráľovstva na Slovensku Nigel Baker. Jeho Excelencia prostredníctvom jedného tzv. mienkotvorného denníka pri príležitosti tridsiateho výročia vzniku samostatnej Slovenskej republiky oslovila Slovákov otvoreným listom. Okrem správnych pripomienok má však veľvyslanec evidentne mylné informácie o slovenskej oficiálnej politike k národnostným menšinám.

Kto šíri lži o Slovensku

Podľa neho totiž „náš vzťah k Maďarsku zostáva trochu naštrbený a, žiaľ, tridsať rokov nezávislosti neurobilo pre menšiny v krajine dosť. Rasizmus voči spoluobčanom rómskeho pôvodu, z ktorých mnohí naďalej žijú v marginalizovaných osadách bez primeraných služieb, zostáva realitou“.

Pokiaľ ide o vzťah Slovákov k maďarskej menšine, stačia iba dve poznámky. Jej príslušníkom sa u nás darí natoľko dobre, že časť z nich spokojne prežije celý život bez toho, aby si osvojili aspoň základy štátneho jazyka. Naši maďarski spoluobčania si naozaj nemajú na čo sťažovať – ich deti sa môžu v materskom jazyku vzdelávať od materských škôlok až po univerzity, môžu vo voľbách voliť politické strany a hnutia, ktoré v názvoch majú prívlastky od slova „maďarský“, podľa ich výsledkov, resp. zostavenia koalícií, ich politici už zastávali funkcie podpredsedu parlamentu, vlády, ministerské posty (dokonca aj školstva), štátnych tajomníkov či vysokých úradníkov v štátnej i vo verejnej správe. Občania republiky dokonca za svojho prezidenta v roku 1999 zvolili osobnosť, ktorá sa sice nehlásila k maďarskej národnosti, ale perfektne ovláda maďarčinu, a ktorej matkou bola Maďarka. Ešte k tým naštrbeným vzťahom k Maďarsku. Jeho prezidentka ako jediná hlava susedného štátu nereagovala na pozvanie na oslavu tridsiateho výročia vzniku Slovenskej republiky a na šlére, ktorým sa prezentoval premiér vlády našich južných susedov, bolo (nielen) Slovensko vyznačené ako súčasť tzv. 64-župného veľkého Maďarska. To je už naozaj zbytočné komentovať.

A čo sa týka spomenutého rasizmu... Veľvyslanec by mal vedieť, že rasistami voči Rómom by mohli byť príslušníci žltej, teda ázijskej rasy, alebo africkí černoši. Či sa to niekomu páči, alebo nie, Rómovia, rovnako ako Indovia, Arabi, Pakistanci či ďalší spolu s nami, teda s obyvateľmi „starého kontinentu“, patria medzi indoeurópsku rasu. A ten, kto Rómov radí medzi inú rasu než bielu, mal by vážne považovať o svojom vzťahu k rasizmu. Pretože Rómovia sú aj so svetlými modrými očami, na druhej strane na juhu Európy, konkrétne v Portugalsku, Taliansku, Španielsku, Grécku či na Malte môžeme stretnúť ľudí s tmavšou pokožkou, ako majú mnohí naši spoluobčania, ktorých pravlastou je India. Jednoducho rozdiel medzi rasami a etnikami je väčší ako medzi hruškami a jablkami...

Vladimír MEZENECV

Lubo BELÁK o tom, ako sa z hudobníka a producenta stal občiansky aktivista

V slovných súbojoch narastá agresivita

Zhovárал sa Ivan KRAJČOVIČ – Foto: archív Luba BELÁKA

Začínal už v šesťdesiatych rokoch s vlastnou kapelou The Players. Neskôr sprevádzal na vystúpeniach Evu Kosťolányovú a Karola Duchoňa. Pôsobil ako hudobník v Radošinskom naivnom divadle, bol hudobným režisérom Bratislavskej liry, Bratislavských jazzových dní. Ako dramaturg redakcie zábavy Československej televízie spolupracoval na výrobe hudobnej hitparády Triangel, ktorá položila začiatky videoklipov na Slovensku.

• **Ste signatárom a predstaviteľom výzvy, aby politické špičky na Slovensku energickejšie presadzovali uplatňovanie Charty základných práv Európskej únie o slobode prejavu a práva na informácie. Čo vás viedlo k iniciovaniu tejto petície?**

Už dlhší čas sledujem narastanie agresivity v slovných súbojoch, čo má svoje korene v stave spoločnosti ľudí nielen u nás, ale takmer v celom civilizovanom svete. V predstave sa mi vynára akýsi zhubný nádor, ktorý postupne narastá do nečakaných rozmerov. Doteraz to boli slová, dnes je to už vojnový dialóg za našimi hranicami. Na rozdiel od Ukrajiny sú u nás ostrou municiou slová. Kto je pôvodcom tohto nárastu agresie, ktorej sme obeťami? Ja v tom vidím zámer určitej názorovej skupiny, ktorá si prekvapujúco udržuje moc vo väčšine vyspelých krajín. Aj u nás. Do konfliktu o budúcnosť nášho sveta sú vťahovaní ľudia, ktorí chodia do práce, majú svoje rodiny a usilujú sa prežiť svoj život čo najkrajšie. Významne sa na chaos a stúpajúcej agresii podieľajú masmédiá, ktoré okupujú verejný priestor.

• **Nielen printové médiá, ale aj sociálne siete, televízie, rádiá, časopisy a internetové portály?**

Toto presmerovanie zodpovednosti na Facebook, Twitter či Instagram je len účelové maskovanie problému. Masmédiá sú v rukách tých, ktorí si mocensky alebo majetkovo privlastnili aj verejný priestor. Dospel to do stavu, keď ktokoľvek s iným ako „mainstreamovým“ názorom nemá šancu verejne vystúpiť. Navyše všetky médiá, a dnes aj verejnoprávny vysielateľ, okupujú „majteli“ len jedného „pravdivého“ názoru na veci verejné. Je zrejme, že iný názor nemá u nich šancu. Napriek tomu, že im to vyplýva zo zákona. Pritom už nejde len o politický názor, ale o pripomienky, úvahy, myšlienky, ktoré sa vymykajú akejsi schéme, štábnej kultúre masmediálnych redakcií. Dôsledkom toho je aj vznik alternatívnych médií, ktoré na internete poskytujú priestor širokej a rôznorodnej názorovej skupine prispievateľov a respondentov. Tento stret „mediálnych kombajnov“ a alternatívnych (s ničím nepodloženou nálepkou „konšpiračných“) médií prerástol na verejnú. Ľudia sa začali navzájom osočovať a vytvárajú takmer bojové oddiely, ktorých municiou sú slová. Môžeme to sledovať nielen v komunikácii prostredníctvom komentárov na sociálnych sieťach, ale už aj na verejnosti. Významným vzorom prestrelky slov sú najmä politici, ktorí dostávajú neodôvodnený priestor v médiách.

• **Čo bolo pre vás najväčším impulzom zorganizovať podpisovú akciu a vydať túto výzvu?**

Rozhodujúcim momentom pre mňa bol pokus poslankyne a bývalej ministerky spravodlivosti Márie Kolíkovej presadiť v Národnej rade zákon o trestnom čine šírenia nepravdivých informácií. O pravdivosti podľa zákona by mal rozhodovať štát. A to je len začiatok. Na internete sú už dnes zablokované stránky prinášajúce alternatívne informácie. Namiesto nich sa objaví text, že z rozhodnutia EÚ je stránka zablokovaná. Ako dôvod je uvedený škodlivý obsah. V ostatných dňoch sa problém slobody slova obnažuje aj v našich masmédiách. Cenzúra v televízii TA3, kde z vysielania stiahli rozhovor s prominentným svetovým ekonómom, sporné zaradenie rozhovoru s ministrom obrany bez účasti osobnosti z opačného názorového spektra a v nedávnej manipulácii s hlasovaním v politickej relácii televízie Markiza... Tých príkladov je dosť.

Lubo BELÁK produkoval reláciu Rhythmick s Mekom Žbirkom v úlohe moderátora. Bol prededom Asociácie organizácií spisovateľov Slovenska.

• **Máte aj osobné skúsenosti s cenzúrou?**

Áno, keď som chcel využiť právo na odpoveď. Nemenované mainstreamové noviny mi najprv dali podmienku, aby moja odpoveď nebola dlhšia ako päťsto znakov. Po splnení tejto podmienky mi oznámili, že aj tak sa moja odpoveď neobjaví. Podobne je to aj s priestorom na blogoch. Ten istý denník, ktorý na svojej stránke uvádza rebríček najčítanejších blogov, mi oznámil, že napriek čítanosti mojich príspevkov, ktorá preyšuje články uvedené v prehľade, sa môj príspevok neobjaví, lebo to nie je v záujme redakcie. Vzniká aj ďalší odtieň neslobody vyjadrenia. Na verejnosti priam vybuchujú výzvy, kto má právo v médiách vystupovať a kto nie. Vyjadrujú sa politici, novinári, a dokonca aj osobnosti, ktoré by si mali ctíť slobodu slova. Pritom stále mám na mysli postihovanie predstaviteľov a ich názorov, ktoré nie sú v rozpore so zákonnými obmedzeniami slobody slova pri šírení fašistickej ideológie či spochybňovaní holokaustu. Postihlo to Eduarda Chmelára a Jozefa Banáša, ktorí sú vlastne novodobými disidentmi. V súčasnom orwellovskom newspeaku sú to dezoláti.

• **Vy ste aktívny aj na sociálnych sieťach. Sú ľudia pripravení na takýto spôsob komunikácie?**

S informáciami technológiami som sa začal zoznamovať už koncom osemdesiatych rokov. Spolu s Jarom Filipom a Milanom Markovičom sme si fanaticky vymieňali zážitky z posedení pri prvých počítačoch. Už v osemdesiatom ôsmom roku som vo vtedajšej Československej televízii Bratislava napísal počítačový program v jazyku Basic, ktorý mi ako šéfdramaturgovi uľahčil sledovanie procesu tvorby a výroby televíznych relácií. Vtedy som bol sám. Vlastne aj dnes som sám, keď sedím pri počítači dvanástej generácie a komunikujem s celým svetom. Od prvých prepojení s univerzitou v USA cez jediný internetový uzol na Katedre matematiky a fyziky UK až po dnešné sociálne siete sa tiahne môj digitálny príbeh, ktorý mi zmenil život. Možno práve preto som bol pripravený na vznik sociálnych sietí. Už dávnejšie som internet charakterizoval hegelovským pojmom Svetový duch. Najvyššej formy vývoja spoločnosti, ktorou sa zavŕši zápas ľudstva o ovládnutie sveta. Myšlienka bola skvelá, ale podobne ako priekopníka vzdelania a kultúry ducha Voltaira v 18. storočí ma čakalo sklamanie. Ľudstvo nielenže neovládlo svet, ale rezignovalo aj na to, aby ovládlo samo seba. Digitalizácia určite posunula naše možnosti v komunikácii medzi sebou, ale nenaučila nás ako tento technický zázrak používať.

• **Zrejme k tomu prispieva aj anonymizácia sociálnych sietí.**

Z pôvodnej internetovej zábavy mladých ľudí sa postupne Facebook, Instagram, Tik Tok či Telegram stali zdroje informácií, ktoré vo verejnom priestore nemali šancu uzrieť svetlo sveta. Ľudia si zvykli na to, že sa stačilo prihlásiť so svojim menom a heslom do siete a otvoril sa im svet s neobmedzenými možnosťami a neviazanou slobodou. V anonymite sociálnych sietí sa vytvoril nový slovník takzvaných hejťov, nenávisťných komentárov, kde sa v dialógu nepoužívajú argumenty, ale len nálepky nadávok a urážok. Už dávno som pochopil, že popri možnosti získať informácie je to priestor, ktorý nahrádza búľtavú vrbu. Ako v rozprávke Pyšná princezná, keď si chudobný obuvník zabehol za hranicu a slobodne si zaspeval. Potom sa vrátil späť do svojej „vlasti“, kde to bolo zakázané. To je u nás neraz jediná možnosť uplatniť právo na slobodu vyjadrenia a právo na informácie.

Preto aj Výzva signatárov je v prvom rade zameraná na masmédiá, okupované už spomenutými masmediálnymi kombajnmi. Očakávam, že v blízkej budúcnosti sa na mušku mocenského aparátu dostanú aj ďalšie médiá. Rušenie webových stránok pre škodlivý obsah, filtrovanie statusov a informácií na sociálnych sieťach a zastrahovanie nezávislých šíriteľov informácií trestnými stíhaniami. To všetko nás ešte len čaká.

• **Európa sa za posledné roky geopoliticky zmenila. Ste osobne sklamaný z tohto smerovania?**

Svet okolo nás sa mení. Napriek tomu ľudská podstata so všetkým, čo k tomu patrí, zostáva nemenná. Už niekoľko tisíc rokov sme stále ten istý biologický druh. Jeho životné funkcie sú závislé od toho, čo dýcha, ako sa stravuje, čo pije, ako sa rozmnožuje a ako sa chráni pred všetkým, čo ho v prírode ohrozuje. Takým je napríklad chlad či extrémne teplo. Napriek tomu si podmienky na život neustále zhoršujeme. Myslim tým najmä životné prostredie a závislosť od drog. Vedomie svojej jedinečnosti dostal človek za záhadných udalostí, a preto dodnes sa s ním nevie vyrovnáť. A to i napriek tomu, že s vedomím mu bolo prisúdené aj svedomie a hodnoty zakódované v kultúre. Patria k nim tiež ideály a morálka. Aj tie podliehajú zmene, žiaľ, nie na lepšie. Azda len veľryby vedia spáchať hromadnú samovraždu. O ňu sa pravidelne usilujeme v histórii vojnových konfliktov.

Nemôžem povedať, že som sklamaný a prevapený zo smeru, ktorý našťastovo ľudstvo do budúcnosti. Uvedomujem si to a pokúšam sa s tým vyrovnáť. Jediným sklamaním pre mňa je však fakt, že pri stave poznania, ovládania prírodných

zákonov, uľahčovania života ľudí vedeco-technickým pokrokom nevieme skvalitniť svoj vlastný postoj jedného k druhému.

• **V minulosti ste boli za vstup Slovenska do Európskej únie. Lutujete už tento postoj?**

V nedávnej minulosti sme sa vedeli zapojiť do úžasného projektu zjednotenej Európy, aby sme ho hneď na druhý deň zničili. Bol som jedným z tých, ktorý súhlasil so vstupom Slovenska do Európskej únie. Čo z môjho sna zostalo? Neustály zápas o vlastnú bezpečnosť a boj s podmienkami života vo vlastnej krajine. Ideály sa s krízami rozpadli a sme svedkami neustálych „Božích rán“, ktoré nás stihajú jedna za druhou. Hospodárska kríza, politická kríza, pandémie, moc v rukách egoistov a svetových korporácií, katastrofálne znižovanie životnej úrovne a v ostatnom čase blízky vojnový konflikt, ktorý sa začal podstatne skôr ako Rusi anektovali Krym. Dostali sme sa do klieští mocností, ktoré s nami hrajú nedôstojnú hru na dobro a zlo.

• **Aké kroky podľa vás pomôžu vyvíeť Slovensko z morálnej a politickej krízy, do ktorej sme sa dostali za posledné roky?**

Ak hovoríme o kríze na Slovensku, musíme hneď dodať – a ostatného sveta. Všade to vrie. Ľudia verejne vyjadrujú svoju nespokojnosť a búrka sa. Je to zákonitá reakcia na už spomínané problémy. Keď sa obzriem späť a prejde cestu od mojej mladosti po dnešok, nechce sa mi veriť, čo všetko som stretol, čo som stihol urobiť a aké spoločenské problémy som prekonal. Dokonca aj v stave mieru v Európe som v šesťdesiatom ôsmom roku minulého storočia zaľahol do kríkov, keď ponad mňa lietali strely z ruských samopalov...

• **V minulom režime ste často hrávali v zahraničí. Ako na vás pôsobila vtedy pre väčšinu občanov neprístupná časť sveta?**

Svet na západ od nás sa mi zdal prirodzený, nefalšovaný. Ak som chcel niečo dostať, musel som niečo vydať. Nikto sa ma nepýtal na môj pôvod, neboli tam kádrové materiály a mal som možnosť dôstojne pracovať a žiť v slobodnom svete. So svojou hudbou som sa dostal dokonca aj medzi vojakov, ktorí práve prišli z Vietnamu či slúžili v ruských kasárňach odrezaní od celého sveta. V deväťdesiatych rokoch som dostal šancu prežiť pár mesiacov v britskej BBC, vo washingtonskom Hlase Ameriky, v európskej RTL a londýnskom Sky Channel. Bohatosť môjho života mi prikazuje ďalej šíriť pozitívnu energiu a optimizmus, ktorý som zdedil nielen po mojich rodičoch, ale aj po slobodnom svete, ktorý som prešiel a osobne zažil.

• **Neľutujete, že ste vtedy neostali v zahraničí?**

Aj ja som sa dnes dostal do situácie, keď sa pod mojimi článkami objavujú nenávisťné komentáre, aby som sa zbalil a išiel do Moskvy. Odkázal mi to dokonca človek, s ktorým som dávnejšie spolupracoval a myslím som si, že sme priatelja. Určite sa nezbalím a nikam nepôjdem. Tu som doma, mám tu rodinu a nádhernú krajinu. Som tak trochu aj idealista. Nie preto, že by som žil vo vzdušných zámkoch, ale pre presvedčenie, že stojí za to žiť. A to je aj môj odkaz, ako by sa Slovensko dostalo z krízy. Nie politickými a vojenskými prevratmi, ale postojom každého z nás. V kríze nie je svet okolo nás, tú sme si vytvorili sami. Nestačí si navzájom dávať nálepky, fčkať na druhých jedovaté sliny a tváriť sa ako záchranca sveta. Sám nikdy nikto nič neurobí. Ak chceme spoločne niečo zmeniť na lepšie, musí každý začať od seba. Určite k tomu patrí aj aktivita vo verejnom živote. Nie preto, aby som niečo zničil, zakázal, odkopol. Ale aby som hľadal motív, ktorý by nás mohol spájať. Netreba na to veľa, treba len pre to niečo urobiť. Viem, väčšina zlyhá, pretože si neverí. Sú presvedčení, že ako pešiáci nič proti zlu a nenávisti nedokážu. Aj tým odkazujem, aby hľadali okolo seba svoj vlastný zmysel života – niečo, pre čo sa oplatí žiť, dýchať, rodiť deti a nebať sa. Strach je len zlý pocit z vlastnej slabosti. Preto navodom, ako Slovensko dostať z morálnej a politickej krízy, je zbaviť sa strachu.

Od knihárskeho lisu k moderným rotačkám: Stopäťdesiat rokov polygrafie v Martine

Neografia – polygrafický podnik MS (1943 – 1950), III. časť

Mgr. Zdenko TKÁČ, Slovenský historický ústav Matice slovenskej – Foto: Archív Matice slovenskej

V roku 1940 sa stal správcom Matice slovenskej (MS) Jozef Cíger Hronský. Počas jeho správcovstva nastali v MS výrazné zmeny v úsilí o nadobudnutie vlastnej tlačiarne. Hronský už počas cesty s matičnou delegáciou po USA v rokoch 1935 – 1936 navštívil slovenských krajanov a zozbieral poznatky o moderných typografických technológiách.

Matica slovenská mala moderné tlačiarenské stroje, ktoré jej darovali americkí Slováci v roku 1920. Práve dar týchto strojov bol prvým impulzom na vytvorenie vlastnej polygrafie, ako spomína J. C. Hronský: „No boli by sme nevďační, keby sme si v tejto chvíli nepripomenuli amerických Slovákov, ktorí vždy živo sledovali osud Matice slovenskej a pri jej vzkriesení prví mysleli i na to, aby Matica slovenská pod svojou strechou mohla tlačiť svoje publikácie. Americkí Slováci zavdali sa oživotvorenú Maticu slovenskej celým tlačiarenským zariadením, no tejto tlačiarne nebolo súdené, aby sa dostala hneď ta, kam bola určená.“ Tým narážal na to, že dvadsať rokov boli americké tlačiarenské stroje zapožičané do Knižtlačiarneho účasťníarskeho spolku (KÚS), ktorý časť z nich ani nevyužíval.

■ NOVÁ KNIHTLAČIAREŇ

Cesta po USA Hronského motivovala na založenie vlastnej tlačiarne MS: „Kde sa vydáva kniha v takom počte ako v Matici slovenskej a kde sa aj iným spôsobom publikuje toľko slovenského slova ako v tejto našej kultúrnej inštitúcii, tam sa zdá byť prirodzenou vecou, keď sa organizujú i také podmienky pre publikovanie, ako je mať svoju tlačiareň,“ píše Hronský.

Vlastníctvo tlačiarne malo prispieť k ekonomickej nezávislosti MS. Už v roku 1937 schválila MS návrh, že by v budúcnosti mala postaviť vlastnú tlačiareň. Keď chcel Hronský začať s realizáciou návrhu, nie všetci matičári ho podporili. Nepodporoval ho ani minister školstva Jozef Sivák. Hronský sa preto rozhodol taktizovať a výstavbu objektov, ktoré mali poslúžiť na ciele tlačiarne, označil za provízorne sklady pre matičné publikácie. Tak sa začala výstavba matičnej tlačiarne skôr, ako bola vôbec schválená.

Zhodou okolností sa matičári dozvedeli o finančných problémoch inej martinskej tlačiarne a snahe odpredať ju. Túto „Novú knihtlačiareň“ založili v roku 1925 bývalí pracovníci KÚS-u, Anton Novák a Dušan Šulc. Na žiadosť MS pricestoval do Martina Matej Rázus, ktorý pôsobil ako tlačiar v Liptovskom Svätom Mikuláši, aby cenovo ohodnotil inventár Novej knihtlačiarne. Matica ju napokon v januári 1940 odkúpila za 220 000 Ks, čo bola výhodná kúpa. Knihtlačiareň pokračovala v činnosti vo svojich pôvodných priestoroch a až v lete 1940 sa presunula do skladových budov, ktoré na tento cieľ naplánoval a dal postaviť J. C. Hronský. Po presadení Hronského vízie MS do Novej knihtlačiarne presunula tlačiarenské stroje od amerických Slovákov, ktoré dovtedy využíval KÚS.

■ VÝNIMOČNÝ PODNIK

Koncesnú listinu na tlačiarensku výrobu získala MS 17. októbra 1940. V roku 1942 založila grafický ústav pod názvom Neografia. Následne sa Neografia zlúčila s Novou knihtlačiarňou. Názov podniku navrhol Jozef Cíger Hronský a Dušan Šulc: termín neografia označuje špecifický druh zinkografie, čím sa malo symbolizovať, že „šlo o výnimočnú polygrafickú techniku pre tlačiareň projektovanú tiež ako výnimočnú“. V roku 1941 odkúpila MS tzv. Kunayovský dom. Vďaka tomu sa

Budova Neografie v roku 1947. V súčasnosti sa v nej nachádza evanjelická škola.

do jej majetku dostal priestor od matičnej budovy až po hlavnú ulicu. V tomto areáli sa začala postupná výstavba blokov A, B, C, D a E, v ktorých mala sídlit' aj matičná tlačiareň.

Novému tlačiarenskému podniku sa ekonomicke darilo. Rozrástol sa a už nemohol ďalej pokračovať ako súčasť MS. Výbor MS na svojom zasadnutí 10. februára 1943 prerokoval oddelenie Neografie od MS. Členovia dozorného poverenictva Jozef Trnovec, Alexander Lilje, Belo Roll, Viliam Mišík, pokladník Jozef Kobella a správca J. C. Hronský sa zhodli, že najvhodnejším riešením bude premeniť Neografiu na účasťníarsku spoločnosť.

Výbor sa uzniesol, že účasťníarska istina Neografie bude v hodnote dva milióny slovenských korún. Vydá sa dvetisíc kusov účasťní v hodnote tisíc Ks. Aby si MS zabezpečila vedúce postavenie v Neografii, 950 účasťní sa určilo pre miestne odbory MS, 6 ks pre súkromných investorov, 94 ks dostal správca MS. Účastiny boli vedené na osobné meno, a keďže MS bola ako právnická osoba, dostali jej účastiny dôveryhodní funkcionári MS. Bolo to však na reverz a umiestnené boli spolu s ostatnými účastinami v trezore MS.

■ FORMOVANIE NEOGRAFIE

Výbor MS na zasadnutí 5. apríla 1943 schválil stanovky Neografie a rozhodol o prerozdelení funkcií vo vedení Neografie tak, aby si MS nad ňou zaistila kontrolu. Do správnej rady Neografie bolo vybraných sedem ľudí; jej predsedom mal byť vždy správca MS. Túto funkciu teda prevzal J. C. Hronský. Podpredseda správnej rady musel byť vybraný z tajomníkov MS a prvým v tejto funkcii sa stal na Hronského návrh Ján Marták. Ďalší dvaja členovia správnej rady boli volení z členov Výboru MS, piaty člen bol vybraný z členov revízneho odboru MS. Funkcionári miestnych odborov MS mali v správnej rade vyčlenené dve miesta. Štyria volení členovia správnej rady Neografie boli do funkcie volení valným zhromaždením na tri roky.

Kunayovský dom v Martine s nápisom Nová knihtlačiareň – pred asanáciou a výstavbou areálu Neografie

Dozorné povereníctvo (revízny výbor) Neografie malo jedného člena z výboru MS, druhého člena z dozorného povereníctva MS a tretieho člena z funkcionárov miestnych odborov MS. Prvým predsedom dozorného povereníctva Neografie sa stal Jozef Trnovec. Aj dozorné povereníctvo volilo valné zhromaždenie Neografie na tri roky.

■ SCHVÁLENIE STANOV

Na valnom zhromaždení MS 5. apríla boli schválené stanovky, podľa ktorých sa Neografia na svojom zakladajúcom valnom zhromaždení 21. apríla 1943 oddelila od MS ako samostatná právnická osoba a oficiálne sa premenila zo spolkovéj tlačiarne na účasťníarsky spolok so sídlom v Turčianskom Svätom Martine. Ako zakladatelia figurovali: Matica slovenská, Jozef Cíger Hronský, Ján Marták, Stanislav Mečiar, František Hrušovský, Alexander Lilje a Jozef Hlavaj. Stanovky Neografie potvrdilo Ministerstvo vnútra v Bratislave výnosom číslo 242-28/5-3/1943.

Hlavnými úlohami Neografie boli okrem polygrafickej činnosti: vydavateľská a nakladateľská činnosť, zriaďovanie tlačiarne a vykonávanie obchodu vyplývajúceho z knihtlačiarnej koncesie, výroba umeleckých a školských potrieb a obrazov, tlač papierových peňazí

časoch, netreba nikomu vysvetľovať, ale treba si uvedomiť, že na utváranie sa väčšieho grafického podniku museli byť isté predpoklady a museli to byť predpoklady zdravé, keď sa podnik v takom krátkom čase tak zapojil do vývinovej línie nášho tlačiarenskeho priemyslu, že mohol obstáť, ba môže sa preukázať aj istým prínosom do tejto priemyselovej oblasti.“

Neografia sa rýchlo presadzovala medzi konkurenciou a stala sa jedným z najvýznamnejších grafických podnikov na Slovensku. Získala mnohých odborníkov z Česka a Južoslávie, ktorí zabezpečovali aj výučbu slovenských polygrafovcov. Viacerí z nich našli v Neografii pôsobisko počas okupácie svojich krajín Nemcami. Podnik modernizoval svoje technické možnosti a postupne zaviedol ofsetovú a hĺbkotlačovú technológiu. O úspech Neografie sa významnou mierou zaslúžil ilustrátor a typograf Jozef Cíger Hronský, ktorý vo firme tvoril úspešnú výtvarnú koncepciu. Založenie vlastnej tlačiarne sa ukázalo ako vynikajúci krok a významne prispelo k ekonomickej rozvoju Matice slovenskej v prvej polovici štyridsiatych rokov 20. storočia.

■ HOSPODÁRSKY ROZVOJ

Po skončení druhej svetovej vojny sa krajina začala hospodársky revitalizovať a začalo sa so zoštatňovaním súkromného vlastníctva. Po emigrácii J. C. Hronského dočasne viedol Neografiu ním poverený Pavol Galanda, neskôr ho nahradil povojnový správca MS Ján Marták. V roku 1945 zároveň nastal prvý pokus o zoštatnenie Neografie, ktorému však MS odolala. Druhý pokus o zoštatnenie prišiel v roku 1948. V Prahe prebiehal 22. februára Zjazd závodných rád, na ktorom zúčastnení odhlasovali znárodnenie podnikov nad päťdesiat zamestnancov. Za znárodnenie hlasoval aj zástupca Neografie Ján Kľáčan; následne sa od 1. marca stal správcom Neografie, keď sa dostala pod národnú správu. O tri mesiace neskôr – 2. júna, prešla Neografia pod kumulatívnu národnú správu. Zoštatnenie bolo završené 1. januára 1950, keď vstúpila do platnosti vyhláška Ministerstva financií a osvetly č. 1094/50, ktorá oficiálne zriaďovala Neografiu, národný podnik v Martine. Znárodnením prišla MS o majetok v hodnote viac ako 147 miliónov korún...

Neografia umožnila Matici slovenskej vo veľkom rozvinúť svoju vydavateľskú činnosť. Kým v roku 1939 vydala MS 45 titulov v náklade 144 056 výtlačkov, v roku 1942 to už bolo 82 vydaní v náklade 317 471 výtlačkov. Nárast v produkcii pokračoval a v roku 1943 sa zvýšilo množstvo vydaných publikácií na 116 v náklade 456 699 výtlačkov. Neografia v roku 1943 vyprodukovala aj 10 vlastných vydaní v náklade 45 959 kusov. Okrem toho tlačila ďalšie publikácie pre externých zadávateľov. V povojnovom roku 1946 zhotovila spolu 408 739 knižných exemplárov. V roku 1947 už dosiahla produkciu 512 570 knižných výtlačkov. Neografia produkovala aj známky a časopisy, ktorých výtlačky presahovali milión exemplárov. Roky 1946 – 1947 boli pre Neografiu najproduktívnejšie. Od 27. júna 1946 pôsobil v Bratislave matičné knihkupectvo, ktoré predávalo knihy z produkcie Neografie.

Za krátke obdobie siedmich rokov, ktoré uplynuli od oficiálneho vzniku Neografie do jej zoštatnenia, sa podnik vypracoval medzi slovenskú tlačiarensku elitu. Investícia MS do založenia vlastnej tlačiarne sa ukázala byť vynikajúcim krokom, ktorý Matici na dané obdobie zaisťoval nielen finančnú prosperitu, ale umožnil aj naplno realizovať bohatú vydavateľskú produkciu.

Skýcovské divadelné inscenácie sú len jediný krok od tretej desiatky

Veronka sa vydala za divákmi

Text a foto: Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

Začiatkom marca uviedli členovia Divadelného súboru Hrušov v Skýcove svoju dvadsiatu deviatu premiéru. Priestory domácej divadelnej sály do posledného miesta naplnili Skýcovčania, ale aj skalní priaznivci a priatelia z okolia.

Nové divadelné predstavenie Veronka v réžii Lubomíra Hostoveckého vzniklo na motívy divadelnej hry Verona od autora Rudolfa Kazíka. Režiséra tvorivo inšpiroval rodák z Topoľčianok, známy aj ako dramaturg kultúrno-zábavnej redakcie slovenskej televízie. Rudolfa Kazíka poznajú i poslucháči Slovenského rozhlasu, kde spolupracoval pri tvorbe obľúbenej relácie Čo nového, Bielikovci. Spomedzi známych divadelných hier spomeňme ešte jeho divadelnú hru Na chvoste či scenáre k televíznym filmom Živý bič, Gustáv Kazimír-Laskomerský a Usporiadaná rodina. Lubomír Hostovecký, ktorý je súčasne i predseda tamjšieho MO

Divadelný súbor Hrušov v Skýcove na budúci rok oslávi tridsiate výročie vzniku.

MS, ako dvorný režisér ochotníckeho súboru aj tentoraz doplnil rad postáv k pôvodnej predlohe. „Už pri tvorbe scenára vidím, komu sa ktorá rola hodí, prípadne ju inscenačne upravím, aby vynikli herecké predispozície každého herca. Pri Veronke som niektoré postavy doplnil, aby si mohli zahrať všetci súčasní členovia nášho divadelného súboru,“ priblížil inscenačný proces

Divadelný súbor Hrušov v Skýcove na budúci rok oslávi tridsiate výročie vzniku. V roku 1995 uviedol prvú inscenáciu Hrob lásky. V repertoári má doteraz dvadsaťdeväť divadelných hier, medzi nimi aj spracované regionálne historické udalosti počas druhej svetovej vojny súvisiace s partizánskou minulosťou obce Skýcovská tragédia. V súčasnosti majú divadelníci radosť, že ich tvorivý tím tvoria aj mladí ľudia. Hra Veronka dáva vyniknúť práve ich hereckým výkonom. Aktuálnu drámu v štyroch dejstvách už medzičasom mohli vidieť aj návštevníci v susedných Topoľčiankach. V priebehu roka ju súbor uvedie ešte niekoľkokrát.

MATIČNÉ DEPEŠE

O CIEĽOCH MATICE

Inštitút sociálnych práv a Dom Matice slovenskej v Košiciach zorganizovali besedu pod názvom Matica slovenská v 21. storočí v cykle Diskusie s matičkami. Podujatie uviedla Martina Matečková. O poslaní MS v minulosti a najmä súčasnosti na ňom hovorili predseda MS M. Gešper a vedecký pracovník ustanovizne L. Perný. Akciu moderoval učiteľ a spisovateľ Dominik Petruška.

DOHODA O SPOLUPRÁCI

Nedeľa 12. februára bola pre matičnú rodinu v Košiciach významná z viacerých aspektov. V podvečerných hodinách sa tu uskutočnila liturgia za členov Spolku sv. Cyrila a Metoda, ktorú slávil predseda spolku otec Michal Hospodár. Zúčastnení si zároveň pripomenuli aj 1154. výročie skonu Konštantína Filozofa. Homíliu predniesol otec Michal Stulak z Prešova. Slávnosť spevom sprevádzal Katedrálny zbor sv. Cyrila a Metoda. Po pobožnosti podpísali dohovor o spolupráci medzi D MS v Košiciach a Spolkom sv. Cyrila a Metoda v Michalovciach. Zástupcovia oboch organizácií vyzdvihli vzájomnú dlhoročnú spoluprácu. Tá našla výraz aj v podobe akovného listu spolku členovi Výboru MS a predsedovi MO MS Košice-Staré Mesto Michalovi Matečkoví.

VENOVANÉ OKÁLIMU

Literárnemu kritikovi, spisovateľovi, politikovi aj činovníkovi MS Danielovi Okálimu pri príležitosti 120. výročia jeho narodenia venovali spomienkové podujatie organizatori z Inštitútu ASA, Klubu Nového slova a Matice slovenskej 13. februára. Osobnosť a životné dielo tohto predstaviteľa skupiny DAV predstavili v Inštitúte ASA na Gunduličovej ulici v Bratislave prof. Jozef Leikert a Dr. Lukáš Perný zo Slovenského literárneho ústavu MS.

BESEDA SO SPISOVATEĽOM

Veľký počet záujemcov prišiel 7. marca do Domu Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši na besedu so spisovateľom Jozefom Banášom o jeho románoch, ktorú zorganizovali Mesto Liptovský Mikuláš, Dom Matice slovenskej a Rázusovie klub spisovateľov. Podujatie otvoril podpredseda MS a riaditeľ mikulášskeho D MS Marek Nemec. Podujatím sprevádzal spisovateľ a publicista Štefan Packa. Vydarená beseda sa skončila autogramiádou, ktorá trvala vyše hodiny.

PREMENY VALČE

MO MS vo Valči pripravil výstavku dobových fotografií, čím vlastne vytvoril dokument o premenách obce za uplynulých sedem desaťročí, keďže organizatori sa zamerali na menej známe motívy, ktoré dosiaľ neboli publikované. Matičiari aj takto sprostredkujú a zanechávajú budúcim generáciám odkaz našich predkov.

FAŠIANGOVÉ ZVYKY

Členovia výboru MO MS v Trstenej pripravili v sobotu 18. februára v tamjšom Klube dôchodcov fašiangové popoludnie s celým registrom tradičných zvyklostí, na ktorom sa popri domácich matičiaroch zúčastnili aj krajanovia zo Spolku Slovákov v Poľsku.

Pripravuje Emil SEMANCO

Zaujímavé podujatia na pripomenutie osudov slovenčiny v minulosti i dnes

Týždeň materinského jazyka v Lučenci

Text a foto: Ludmila LACOVÁ, MO MS v Lučenci

Miestny odbor Matice slovenskej v Lučenci v spolupráci s Novohradským osvetovým strediskom Lučenec, so Slovenským literárnym ústavom Matice slovenskej Martin a Spolkom Milana Rastislava Štefánika Lučenec zorganizoval v Dome Matice slovenskej v Lučenci pri príležitosti 180. výročia „rozhodnutia o kodifikácii“ spisovnej slovenčiny Týždeň materinského jazyka. V programe podujatí sa 14. februára 2023 uskutočnilo aj otvorenie výstavy Učebnice slovenského jazyka v histórii slovenského národa.

Na slávnostnom otvorení výstavy prítomných privítala predsedníčka MO MS v Lučenci Eliška Lörinczová. Po jej príhovore zaznela slovenská ľudová pieseň Kopala studienku, na nápev ktorej vznikla aj súčasná štátna hymna SR. V ďalšej časti Elena Melicherová z Gymnázia B. S. Timravy v Lučenci zaujímavo sprítomnila historický vývoj spisovnej slovenčiny. Július Lomenčík, riaditeľ Slovenského literárneho ústavu MS, sa vo svojom referáte zameril na učebnice slovenského jazyka v historickom prehľade a Mária Joklová, učiteľka ZŠ Málinec, na učebnice v súčasnosti. Po prednáškach sa prítomní presunuli do vedľajšej budovy, kde primátorka Lučenca Alexandra Pivková spolu s prvým podpredsedom MS Marekom Hanuskom a riaditeľom Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej Júliusom

Lomenčíkom prestrihnutím pásky slávnostne otvorili výstavu učebníc. Aj túto časť programu ozdobil pieseň o slovenčine v podaní študentiek SOŠ pedagogickej v Lučenci pod vedením Eriky Kurákovéj. Súčasťou „týždňa“ bola aj súťaž v prednese slovenských povestí Šaliansky Maťko a súťaž Poznávame nárečia našich predkov pod záštitou riaditeľa Slovenského literárneho ústavu MS Júliusa Lomenčíka. Posledným podujatím bol metodický deň pre učiteľov slovenského jazyka, dejepisu a regionálnej výchovy, na ktorom sa zúčastnili pedagógovia štátneho i súkromného gymnázia v Lučenci, niekoľkých základných škôl z Lučenca a okolia. Týždeň materinského jazyka sa skončil 21. februára, teda v deň, ktorý UNESCO vyhlásilo v roku 1999 za Medzinárodný deň materinského jazyka.

Podpredseda Matice slovenskej Marek Hanuška sa zúčastnil na podujatí Týždeň materinského jazyka v Lučenci s riaditeľom SLÚ MS doc. Júliusom Lomenčíkom.

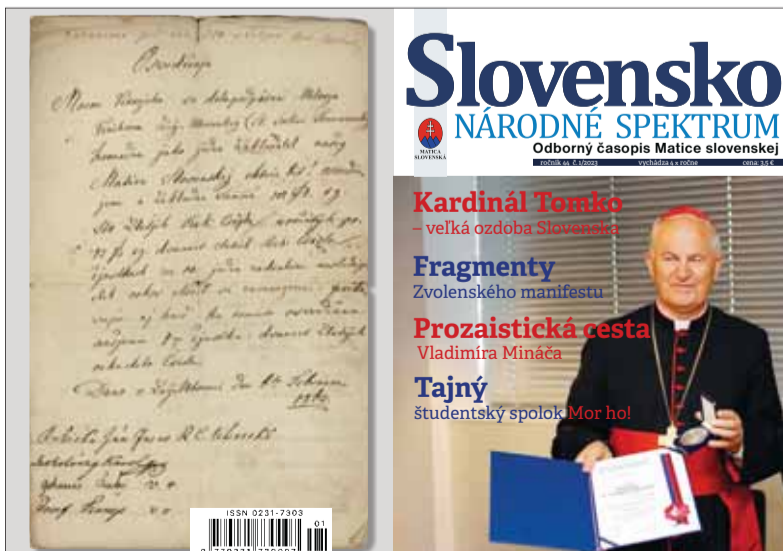
Vyšlo nové číslo časopisu Slovensko – Národné spektrum

Pútavo aj o kardinálovi Tomkovi

Text a foto: Peter SOKOLOVIČ, šéfredaktor Slovensko – Národné spektrum

V týchto dňoch prichádza na pulty stánkov nové číslo časopisu Slovensko – Národné spektrum 1/2023. Podobne ako v minulosti aj teraz v ňom autori z radov matičných pracovníkov, ako aj sympatizanti matičnej myšlienky prinášajú pútavé príspevky nielen zo slovenských dejín, ale aj z ďalších zaujímavých oblastí. Otvárajú viaceré nové témy, ktoré opäť pomáhajú bližšie dotvoriť mozaiku našej národnej histórie a snažia sa zo slovenského pohľadu poukázať na udalosti a osobnosti spojené s minulosťou nášho národa.

Jedným z takýchto príspevkov je aj štúdiá Miroslava Holečka, približujúca jednu z najvýznamnejších postáv novodobých slovenských dejín – nedávno zosnulého kardinála Jozefa Tomka. Na jeho príklade vidieť, že aj v ďalekom svete a pod ťarchou významnej funkcie možno zostať nielen človekom, ale aj verným Slovákom. Nemej zaujímavý je tiež príspevek z pera Jozefa Pavlova venovaný Zvolenskému manifestu, ktorý výrazným spôsobom zasiahol do formovania autonomistických snáh Slovákov v medzivojnovom Československu. Jeho realizácia by však nebola možná bez predchodcov, ktorí sa v zložitom období začiatku 20. storo-

čia postarali o to, aby slovenská myšlienka nezanikla. Či už to boli členovia spolku Mor hol!, ktorého storočnicu si pripomíname v článku z pera Petra Schvantnera, poprípade Milan Rastislav Štefánik, hlavný protagonistu rozhovoru s riaditeľom jeho múzea v Košariskách, všetci sa pričínili o to, že aj my dnes môžeme čerpať z ich práce a výsledkov na národnom poli.

Najnovšie číslo časopisu dopĺňajú ďalšie pútavé príspevky Jany Žumárovej a Pavla Pareničku venované slovenskému divadelnému ochotníctvu a prozaistickej tvorbe Vladimíra Mináča, ale aj obligátne a obľúbené rubriky zaujímavosti a dokumentov z pera Ivana Mrvu či Pavla Maduru. Všetky spolu tvoria mozaiku časopisu, ktorý od tohto čísla bude vychádzať síce už len na 56 stranách, ale so zvýšenou periodicitou už štyrikrát ročne. Jeho úspech je pre nás matičiarov nielen potešením, ale aj záväzkom, aby sme i v ďalších číslach prinášali ďalšie zaujímavé a z národného pohľadu dôležité témy. Práve rok významných „trojkových“ výročí je na to vhodnou príležitosťou...

